

AMBIS vysoká škola, a.s.

**Katedra regionálního
rozvoje**

**Urbanistický vývoj
města Litoměřice**

Diplomová práce

Autor: Bc. Jakub Kubelka

Management rozvoje měst a regionů

Vedoucí práce: prof. Ing. arch. ThLic. Jiří Kupka, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně a v seznamu uvedl veškerou použitou literaturu. Svým podpisem stvrzuji, že jsem seznámen se skutečností, že práce bude zpřístupněna třetím osobám prostřednictvím informačního systému AMBIS vysoké školy, a.s.

V Litoměřicích dne 27.06.2021

Poděkování

Mé poděkování patří panu prof. Ing. arch. ThLic. Jiřímu Kupkovi, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost, ochotu a cenné rady, které mi v průběhu zpracování věnoval.

Zadání práce

Zde vložíte (nahradíte tuto stránku) originál podepsaného zadání vaší závěrečné práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá urbanistickým vývojem. Je zde chronologicky představen postupný vývoj města Litoměřice v historických souvislostech a stručně zmiňuje nejdůležitější památky města. Nosnou metodou této práce je analýza historických dokumentů. Materiál je získán excerpcí z archivních materiálů, městských plánů, zápisů obecního zastupitelstva a dalších historických i novějších pramenů. Práce popisuje současný stav území z hlediska jeho funkčního rozdělení. Také shrnuje základní poznatky o městském urbanismu z dostupné literatury a aplikuje je na město Litoměřice. Pomocí analýzy územně plánovacích dokumentů definuje problematické oblasti rozvoje města. Součástí práce je dotazníkový výzkum, jehož výsledky slouží k popsání vztahu mezi urbanistickou strukturou města a spokojeností jeho obyvatel.

Klíčová slova

Litoměřice, strategické plánování, urbanismus, územní plánování, vývoj města

Annotation

Diploma thesis deals with urbanism. The thesis inquires into the city's growth Litoměřice, hence urban development, and appearance. The main method of this work is the analysis of historical documents. The material will be obtained with excerpts from archival materials, urban plans, records of the municipal council and other historical and newer sources. It presents a chronological evolution in historical consequences and briefly highlights the most important sights. The thesis describes the current state of the territory in terms of its functional breakdown. It also summarizes the basic knowledge about urban planning from the available literature and applies it to the city of Litoměřice. It defines problematic areas of the city's development by analyzing territorial planning documents. The work is including a questionnaire research and the results serve to describe the relationship between the urban structure of the city and the satisfaction of his inhabitants.

Key words

Litoměřice town, strategic planning, urbanism, spatial planning, development of town

Obsah

Úvod	7
1. Teoretická a metodologická část	8
1.1 Cíl a metodika práce	8
1.2 Vymezení základních pojmů a rešerše literatury	11
2. Praktická část.....	19
2.1 Urbanistický vývoj města Litoměřice	19
2.1.1 Umístění města v krajině.....	19
2.1.2 Počátky vývoje	21
2.1.3 Raný novověk.....	24
2.1.4 Vrcholný novověk	27
2.1.5 Současnost.....	33
2.4 Vybrané cenné památky.....	40
2.5 Obraz Litoměřic v současnosti	49
2.5.1 Charakteristika vzorku respondentů.....	49
2.5.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření	49
2.5.3 Urbanistická koncepce města	57
3. Shrnutí a diskuse	60
Závěr	64
Seznam použité literatury	65
Seznam zkratk.....	69
Seznam tabulek.....	70
Seznam obrázků.....	70
Seznam grafů	71
Seznam příloh	71
Přílohy	72

Úvod

„Architektura, to není kreslení. Architektura se může psát – jako báseň nebo partitura.“

Adolf Loos, významný rakouský architekt a teoretik architektury

Města jsou odrazem hodnot a schopností společnosti v příslušné etapě jejího vývoje, ale také viditelným výrazem elegance, předpojatostí a kultury. Je to stálý doklad toho, jací jsme dnes a jací jsme byli v minulosti. Musíme si však kriticky přiznat, že v našem každodenním životě to zcela nevnímáme. Přesto naše města, jejich budovy a jednotlivé městské prostory formulují náš cit pro kvalitu reálného života. Každá nová lidská generace vždy přebírá to, co podědila po předchozích pokoleních, a proto je jen na ni, jak se k tomu postaví a jaké bude hledat možnosti pro udržitelnost a rozvoj všeho významného co nabyla. Právě proto je tu urbanismus, jako architektonická disciplína, jejímž hlavním cílem je navrhovat jednotlivé sídelní celky jako vyvážené a funkční celky, harmonické, co se týká dopravy, práce, bydlení, ale také památek a zábavy. Urbanismus však také musí směřovat k vyváženému uspořádání ekologické rovnováhy s cílem zajistit udržitelný rozvoj našeho lidského rodu.

Tato diplomová práce s názvem *Urbanistický vývoj města Litoměřice*, je složena ze dvou základních částí, kterými jsou teoreticko-metodologická část a praktická část. V rámci teoreticko-metodologické části jsou představeny cíle a metodika práce, ale také vymezeny základní pojmy, které se týkají řešené problematiky. Již z samotné rešerše literatury vyplývá, že urbanizací měst se zabývá mnoho autorů. Přes tuto skutečnost však doposud neexistuje zcela jednotný přístup k jejímu zkoumání. Proto bylo v této první části provedeno mimo jiné vymezení základních pojmů, jakými jsou urbanizace, urbanismus, suburbanizace, desurbanizace, reurbanizace apod. Vymezen je zde ale také veřejný prostor, urbanistická koncepce, urbanistická kompozice, ale je zde řešena i struktura uspořádání měst. Druhá praktická část diplomové práce je zaměřena na aplikaci teorie do praxe. Proto je praktická část zaměřena na vlastní urbanistický vývoj města Litoměřice, kdy je rozebráno jak umístění města v krajině a jeho urbanistický vývoj od jeho založení až po současnost. Na základě zvoleného přístupu je práce doplněna o dotazníkové šetření, určené k tomu, aby sami obyvatelé Litoměřic měli možnost zhodnotit město ve kterém žijí. Výsledky diplomové práce jsou následně posouzeny a sumarizovány v závěrečné části diplomové práce.

1. Teoretická a metodologická část

1.1 Cíl a metodika práce

Tato diplomová práce, jak vyplývá z jejího názvu, se bude zabývat urbanistickým vývojem města Litoměřice.

„Cílem diplomové práce je analýza urbanistického vývoje města Litoměřice od prvopočátku osídlení až po současnost se zaměřením na vyhodnocení zachovalosti historické urbanistické struktury“.

Vzhledem k dnešní vysoké mobilitě lidstva a poměrně rychlému vývoji měst je zásadní, aby každé sídlo dokázalo vyvolat silný image a jeho struktura byla lehce čitelná. Každý člověk by se měl ve městě natolik dobře orientovat, aby neměl pocit zmatenosti a ztracenosti. Toto všechno pak přispívá k dobrému pocitu z návštěvy nebo života v městském prostředí. Vlastní práce proto bude představovat zejména analýzu zvolené zkoumané oblasti a stanoveného cíle práce, který bude naplňován dle Metodiky sledovaných jevů pro územně analytické podklady (MMR, 2019), tedy Metodického návodu k příloze č. 1 vyhlášky č. 500/2006 Sb., jevu č. 11, Urbanistické a krajinné hodnoty. Zpracování bude provedeno v několika na sebe navazujících kapitolách. Nedílnou součástí bude studium odborné literatury, ale také podkladů územního a strategického plánování. Z tohoto důvodu půjde především o obsahovou analýzu (content analysis) odborných textů, dokumentů a map, kdy v případě, že se ukáže studium textu jako nedostatečné, budou zkoumány i prameny nacházející se mimo vlastní objekt zkoumání. Tento typ analýzy byl zvolen proto, že *„obsahová analýza je vyzdvihována jako v principu jednoduchá, adaptabilní, a přitom systematická, objektivitě blízká metoda. Nejen, že je možné uplatnit ji na prakticky jakýkoli soubor (textových) dat, ale lze ji využívat zejména tam, kde již anebo doposud není možné či účinné uplatňování investigativnější metody zkoumání“*. (Dvořáková, 2010, s. 4) Z dalších metod v práci bude využito syntézy, ale i dalších metod.

Diplomová práce bude doplněna dotazníkovým výzkumem, který bude sloužit k popsání vztahu mezi urbanistickou strukturou města a spokojeností jeho obyvatel. Výhodou takového šetření je, že metoda je založená na otázkách a podobá se tak metodě přímého rozhovoru. Dle Juřeníkové (2021) má sběr prostřednictvím dotazníkového šetření své výhody a nevýhody:

Výhody dotazníkového šetření:

- distribuce dotazníků je velmi rychlá, většinou levná a nejméně náročná na čas;

- dotazník můžeme distribuovat i na velké vzdálenosti (např. prostřednictvím emailu, sociálních sítí apod.);
- je možno zajistit anonymitu respondentů;
- není nutné ve většině případů zaškolení spolupracovníků;
- poskytuje dostatečný časový prostor respondentům na jejich odpověď.

Nevýhody dotazníkového šetření:

- nízká návratnost dotazníků, pokud není zajištěna jejich vhodná distribuce (např. u dotazníků zasílaných poštou);
- respondenti nemusí odpovídat pravdivě, jelikož sami sebe mohou vidět jinak, než jaká je skutečnost;
- dotazník za respondenty může vyplnit někdo jiný;
- zejména u znalostních položek mohou respondenti odpovědi vyplnit kolektivně nebo si správné odpovědi vyhledat, pokud nejsme při vyplňování dotazníků fyzicky přítomní.

Znění dotazníku sestaveného pro tuto diplomovou práci je uvedeno v následující tabulce 1. Dotazníkové šetření bude probíhat v dubnu 2021 mezi obyvateli Litoměřic s tím, že kvůli současné nepříznivé situaci s pandemií nového typu koronaviru COVID-19 budou dotazníky rozesílány elektronicky.

Tabulka 1: Dotazník

DOTAZNÍK					
Dobrý den, na vysoké škole píšete diplomovou práci na téma Urbanistický vývoj města Litoměřice. Proto bych si Vás dovolil požádat o vyplnění dotazníku, který se vztahuje k uvedenému tématu. Tento dotazník Vám zabere maximálně 10 minut Vašeho času. Odpovědi jsou zcela anonymní a v mojí práci budou zveřejněny pouze souhrnné výsledky. Za Vaši pomoc Vám předem děkuji. 					
1. Označte Vaše pohlaví:					
Pohlaví				žena	muž
2. Označte Vaši věkovou skupinu:					
20-34	35-49	50-64	65 a více		
3. Napište, co Vás napadne při slovním spojení „město Litoměřice“?					
.....					
4. Zaškrtněte, do jaké míry souhlasíte s výrokem: Litoměřice jsou město?					
	ano	spíše ano	nevím	spíše ne	ne
historické					

urbanisticky významné					
strategicky výhodně položené					
přehledně uspořádané					
bezpečné a s kvalitním životním prostředím					
vhodné pro život					
plné kultury a tradic					
naplněné sportem					
s množstvím rekreačních příležitostí					
mající dobrou dostupnost služeb					
s kvalitní dopravní infrastrukturou					
s množstvím pracovních příležitostí					

5. Co považujete za symboly nebo dominanty města?

.....

6. Které lokality nebo objekty ve městě ve Vás vzbuzují:

a) pocity pozitivní:

b) pocity negativní:

7. Utvořte pořadí nejvýznamnějších historických a urbanistických celků nebo památek

Památká/celek	Krátký popis	Pořadí
Panorama města	Panorama je významnou urbanistickou hodnotou památkové rezervace Litoměřice. Je považováno za jedno z nejceněnějších v ČR.	
Mírové náměstí s morovým sloupem	Náměstí má přibližně lichoběžníkový tvar o rozměrech 75 až 90 metrů na šířku (severojižní směr) a 180 až 195 metrů na délku (západovýchodní směr). Odedávna sloužilo jako tržiště (rynek) a shromaždiště. Morový sloup byl vysvěcen v roce 1681.	
Stará radnice	Stará radnice vznikla na konci 14. století a byla to první renesanční stavba v městském prostředí severních Čech.	
Městské hradby	Ve městě zůstala jen část původních gotických hradeb z roku 1257. Dnes z gotických hradeb zbylo pouze přibližně 1800 m, které tvoří hranice městské památkové rezervace historického jádra.	
Dómský pahorek	Nachází se na vyvýšenině v historickém jádru města. Stál zde první křesťanský svatostánek, u kterého není známa podoba. Po založení biskupství roku 1655 se na místě prvotního gotického kostela v letech 1663 až 1670 stavěla raně barokní katedrála a další objekty. Katedrála je dodnes hlavní dominantou města Litoměřice.	
Hrad Litoměřice	Bývalý královský hrad v gotickém stylu z druhé poloviny 13. století se nachází v historickém jádru města. V 18. století byl hrad přestavěn na pivovar. Další rekonstrukce proběhla před pár lety a z hradu vzniklo moderní kongresové centrum s expozicí a degustací vína.	

Zdroj: vlastní zpracování

Jak je zřejmé z uvedeného dotazníku, podle možností odpovědí byly v dotazníku voleny jednak zavřené otázky, což jsou otázky, kde jsou respondentovi nabízeny odpovědi a on si vybere tu, se kterou nejvíce souhlasí, a dále otevřené otázky. Otevřené otázky jsou takové, na které respondent

odpovídá vlastními slovy. Dle Kutnohorské (2009), in Knechtová et al., 2021) je však hlavní nevýhodou otevřených otázek složitě zpracování odpovědí.

V úvodu dotazníku byl uveden krátký text seznamující respondenta s účelem dotazníku, ale také několik základních pokynů pro relevantní vyplnění dotazníku a malá informace o tématu diplomové práce. Podstatným bylo zdůraznit, že rozeslaný dotazník je zcela anonymní a zveřejněny budou pouze souhrnné výsledky. Proti původnímu předpokladu bylo upuštěno od rozhovoru s respondenty. I tak bude možné, každou urbanistickou strukturu dobře popsat na konkrétní části města nebo na jeho konkrétním objektu. Z toho nejdůležitější budou dále popsány jako vybrané cenné památky. Pro výběr respondentů byla vybrána z důvodu již zmíněné epidemiologické situace metoda tzv. „sněhové koule“ (Snowball Sampling), mezi jejíž výhody patří: *„záměrný výběr (purposive sampling) eliminuje potřebu rozsáhlých výběrových souborů využívaných při populačních šetřeních; poskytuje výběrový soubor, který je širší a reprezentativnější než institucionální soubory; relativně malý výběrový soubor dotazovaných poskytuje základní profil mnohem většího počtu kandidátů a poskytuje množství cenných informací jak o sociálních sítích, tak o jednotlivcích“*. (Hartnoll et al., 1997, s. 15) Na základě uvedeného lze tedy předpokládat, že pokud bude výběrový soubor získaný metodou sněhové koule správně utvářen, poskytne možnost dobrého pokrytí zkoumané populace.

1.2 Vymezení základních pojmů a rešerše literatury

Urbanizací měst se zabývá celá řada autorů, přesto neexistuje jednotný přístup k jejímu zkoumání. Za významný zdroj pro napsání této práce je možné považovat například publikace Jiřího Hruzy a Josefa Zajíce, zejména jejich *Vývoj urbanismu I.* a *Vývoj urbanismu II.* Oba dva díly se totiž velice detailně a přehledně věnují tématu, a to od pravěku až po současnost. Doplňujícími zdroji je i celá řada dalších odborných publikací, z nichž za významnou zahraniční lze označit *Key Concepts in Urban Studies*, kterou napsali Gottdiener a Budd. Mimo jiné zde formulují urbanizaci a urbanismus jako termíny, které popisují procesy založené na městě. (Gottdiener & Budd, 2005, s. 183) Urbanizace je podle těchto autorů proces formování města a jeho růstu, urbanismus pak způsob života, který charakterizuje hustota, diverzita a komplexnost sociálních organizací. (tamtéž, s. 184-186) Kniha, která se snaží seznámit architektky se sociologickým prostředím napsal Schmeidler et al. a nazval ji *Sociologie v architektonické a urbanistické tvorbě*. Schmeidler uvádí, že *„navrhování, realizace a následné užití obytných a občanských i dalších staveb, jejich komplexů, čtvrtí i celých sídel, měst a regionů je složitý umělecký, technický, a především společenský proces. To proto, že architektura a urbanismus je nejen společnou vzájemně*

provázanou tvorbou, kterou vytvářejí celé kolektivy lidí, ale její užitá, prostorová i umělecká stránka představují materiální výraz forem i vazeb lidského společenství“ (Schmeidler et al., 1997, s. 9).

Z dalších publikací lze jmenovat *Principy a zásady urbanistické kompozice v příkladech* od Rozmanové a Gajdíkové. V publikaci autorky uvádějí, že „*urbanistická kompozice je součástí obsahu dokumentů důležitých pro obec, město a jejich obyvatele – její principy a zásady se využívají při návrhu prostorového uspořádání území*“. (Rozmanová & Gajdíková a kol., 2016, s. 6) Ševčík v knize *Architektura historie umění* přináší zajímavý pohled na vývoj evropské civilizace a filosofie v souvislosti s rozvojem architektury a urbanismu. V jeho hodnocení architektury se dozvídáme, že „*historik a teoretik Leonardo Benevolo v dnes již klasickém tisícistránkovém díle The History of the City hodnotí starověké řecké město – polis – jako nadčasový urbanistický vzor, kde bylo dosaženo vysoké sociální dynamiky, a přitom zachována stabilita v rovnováze s přírodou. Právě tyto kvality spolu s veřejnými prostranstvími kypícím životem, přirozeně vtahující obyvatele do kulturního a politického dění, nejsou vlastní modernímu městu*“. (Ševčík, 2007, s. 15)

Zajímavá je také publikace Národního památkového ústavu s názvem *Metodika identifikace a klasifikace území s urbanistickými hodnotami*, ve které její autoři Kuča a Kučová rozebírají metodiku klasifikace. Primární uplatnění metodiky je dle autorů v oboru památkové péče, protože umožňuje uživatelům provádět co nejobektivnější identifikace a popis urbanistických hodnot v území zvažovaném k ochraně dle památkového zákona. (Kuča & Kučová, 2015, s. 10) Z odborných knih, které se týkají města Litoměřice lze jmenovat *Dějiny města Litoměřic* od autorského kolektivu vedeném Oldřichem Kotyzou a kniha podobně zaměřeného s názvem *Zmizelé Čechy-Litoměřice*. Zajímavou je kniha zabývající se okresem Litoměřice s názvem *Leitmeritz und das böhmische Mittelgebirge: ein Heimatbuch über den Kreis Leitmeritz in Böhmen, umfassend die Gerichtsbezirke Leitmeritz, Lobositz, Auscha und Wegstädtl* od Wilfrieda Brosche a Heimatkreisverbanda Leitmeritze.

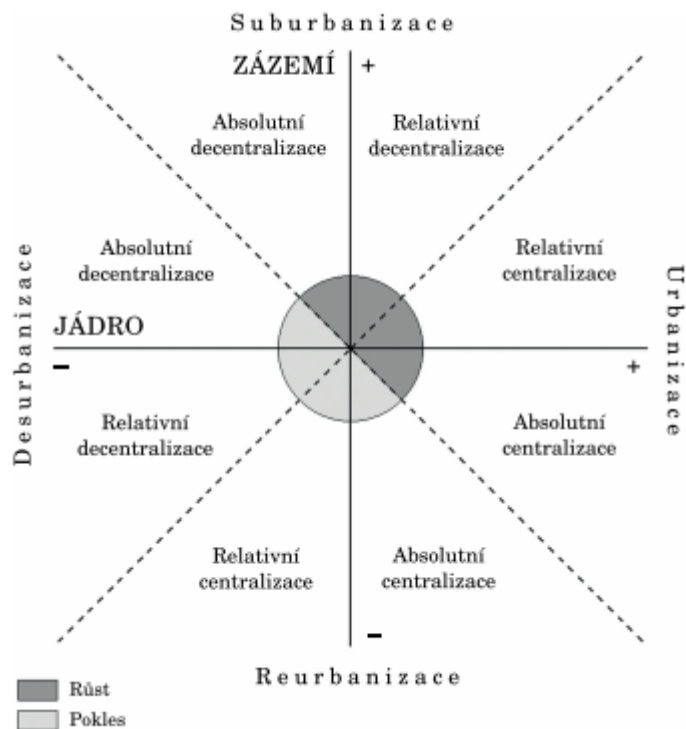
Ze základních pojmů je nutné vymezit zejména v práci již jmenovanou urbanizaci. Harvey (2009) uvádí, že urbanizace je specifickým konceptem, protože neexistuje jednotný přístup k jejímu zkoumání. Zde dle něho vystává konceptuální problém, protože se pohybujeme v interdisciplinárním rámci teoretizování o městě jako takovém. Slamák (2021) uvádí, že urbanizace je vyvolána přebytkem pracovní síly v zemědělských oblastech, poklesem mezd v zemědělství a rozvojem průmyslu ve městech. Dle Faitha (2008) pojem urbanismus obsahuje

vědní obor, ale také praktické plánovací a projekční činnosti stavby lidských sídel, včetně organizování života v nich. Urbanismus zkoumá teoretické a praktické otázky tvorby a přetváření osídlení a struktur sídelních útvarů, přičemž formuluje zásady řešení, ve kterých vychází ze všeobecných zákonitostí rozvoje společnosti. Janata (2018) uvádí, že k velkým teoretikům urbanismu patřil Ildefonso Cerdà y Sunyer, jenž svou „*generální teorii urbanizace*“ Teoría general de la urbanización vytvořil koncept „*fungování lidské společnosti ve velkých městských centrech*“. Sunyer uvádí, že urbanismus je „*souborem principů, zásad a pravidel, které je nutno uplatnit u staveb a jejich souborů tak, aby nebyly narušeny schopnosti společenského člověka, aby byl podporován jeho rozvoj a zlepšováno jeho bytí i společenské hodnoty*“ (Sunyer in Janata, 2018) Další pojem, kterým je suburbanizace, vnímáme jako jeden z druhů urbanizačních procesů. Při němž se obyvatelstvo a některé jeho aktivity stěhují z jádra města do jeho zázemí. (Ouředníček, 2003) Musil et al. považuje suburbanizaci za proces, který vedl k snižování počtu lidí bydlících ve vnitřních částech města a jejich stěhování do nových čtvrtí rodinných domů na okrajích a později za okraje měst. (Musil et al., in Ouředníček, 2003) Berg et al. uvádí, že takovéto město se rozkládá na doposud nezvyklé rozloze a je pro něj prospěšnější spíše označení městská oblast nebo městský distrikt. (Berg et al., 1982, in Slamák, 2021) Dle CENARS (2021) je to systémová změna a jedna ze složek modernizace společnosti. Počátky jsou spojeny s průmyslovou revolucí, ale za jistých okolností může probíhat i bez ní.

Dalším z pojmů je desurbanizace nebo také kontraurbanizace (z angl. counterurbanization) je opakem urbanizace, kdy se lidé stěhují z měst na venkov. Slamák (2021) uvádí, že mimo popsanych výhod suburbanizace se ve zvětšené míře začínají stále více projevovat i nevýhody související zejména s neúnosným zatížením dopravního systému města. Centrum jako pracoviště se stává méně dostupným, snižuje se propustnost dopravní sítě a zvyšují se nároky na parkovací místa. Současně roste tlak terciérního sektoru na obytnou funkci v centrálních částech měst. Kanceláře a obchodní plochy nahrazují bydlení, některé služby se stěhují za obyvatelstvem do oblastí za hranicemi města. Pokles počtu obyvatelstva zaznamenává nejen jádrové město, ale rovněž většina předměstí, zatímco původně venkovské oblasti v širším zázemí města se transformují na městská sídla, většinou na úkor přírodního prostředí a zemědělské půdy. Pokles počtu obyvatelstva v centrálním městě je tak razantní, že dochází v součtu k populačnímu úbytku celého funkčního regionu.

Klasifikace jednotlivých vývojových typů městských regionů, jak ji uvádějí Sýkora a Posová (2011) je uvedena na obrázku 1.

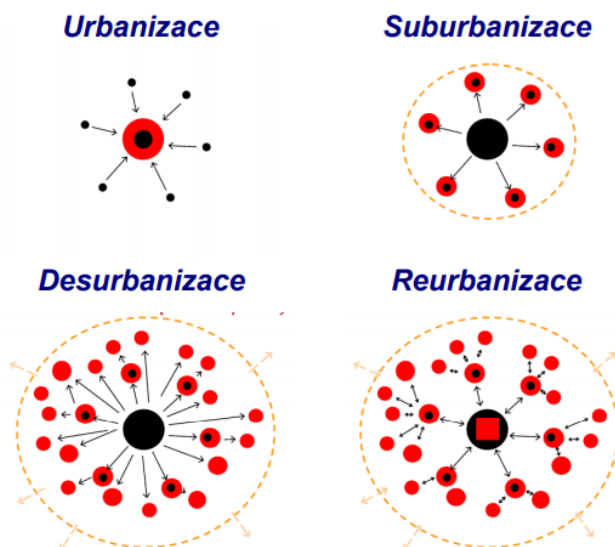
Obrázek 1: Klasifikace vývojových typů městských regionů

Zdroj: Sýkora & Posová, 2011, upraveno z van den Berg

Jak je zřejmé z uvedeného obrázku 1, kombinací jednotlivých procesů získáme čtyři základní typy urbanizačních procesů, tj. urbanizaci, suburbanizaci, desurbanizaci a reurbanizaci. Schéma jednotlivých procesů je uvedeno na obrázku 2.

Obrázek 2: Schéma urbanizačních procesů

Zdroj: CENARS, 2021

Šimon (2006) uvádí, že ve fázi reurbanizace by mělo docházet ke zpomalování úbytku obyvatel městského regionu, nejprve v jádru (relativní centralizace) a později i v zázemí (absolutní decentralizace). Konečným stavem reurbanizační fáze by měl být návrat ke koncentračním procesům a začátek dalšího cyklu vývoje měst. Van den Berg et al. k tomu uvádí, že koncept reurbanizace je spojen především se snahou politické reprezentace o znovuoživení center velkých měst. K tomu dle něho slouží různé programy na zlepšení image města, rehabilitace obytného prostředí, zlepšení dopravní situace, vytváření pěších zón a vylepšení sociální infrastruktury. (van den Berg et al., 1982, s. 40) Různé názorové přístupy však často vedly k různým koncepčním střetům. Například Dostalík (2016, s. 58) se zmiňuje o střetu urbanizace (centralizace) a desurbanizace (decentralizace osídlení), když uvádí, že uvedený střet byl jedním z klíčových urbanistických problémů zejména 30. let 20. století. Koncentrovat a zahušťovat město nebo ho nechat rozrůst do krajiny bylo pak dilema mnoha urbanistických debat tehdejší, ale i dnešní doby.

S tématem diplomové práce souvisí také veřejný prostor, i když jeho chápání je mnohem širší než jen v kontextu ulice, náměstí či jiného prostoru v urbanistické struktuře nebo krajině. Obecně uznávaná definice veřejného prostoru rovněž neexistuje, proto se chápání slovního spojení veřejný prostor mezi odbornou veřejností liší. Šindlerová (2013, s. 16) k tomu ale uvádí, že *„veřejný prostor často vyjadřuje více než jen jeho fyzickou podstatu, jeho chápání se stále častěji posouvá do roviny symbolické, imaginární, do roviny virtuální reality, internetu a sociálních sítí, médií. Veřejný prostor v nejširším pojetí není zdaleka jen prostorem hmotným, ale také prostorem sociálním, permanentně redefinovaným jeho užíváním a aktivitami, které se v něm odehrávají“*.

Dle jiného vymezení je veřejný prostor smlouvou mezi různými uživateli, kteří v něm žijí, komunikují, procházejí se, tvoří, demolují a porušují zákon, a jsou tedy jeho nedílnou součástí. Veřejný prostor je historie, současnost a do jisté míry i budoucnost. Veřejný prostor je konzumován stejně jako jakékoli jiné zboží na základě nabídky a poptávky, zprostředkované vlastníky, správci nebo obchodníky. Veřejný prostor se nerodí, ale je utvářen. (Pachmanová, 1998, in Šindlerová, 2013) Proto se ukazuje, že úspěšný veřejný prostor předpokládá právě onu spolupráci a součinnost městských orgánů a veřejnosti, kdy tato lokální aktivita je signálem, že *„místo bude opravdu životaschopné a nikoliv pouze – sice krásně vyprojektovaným, leč mrtvým – prostorem“*. (Kratochvíl, 2013, in AUÚP, 2013, s. 23)

Součástí celkové koncepce města je zpravidla urbanistická koncepce, která je součástí obsahu dokumentů, které se většinou používají při návrhu prostorového uspořádání daného území. Mužík uvádí, že urbanistická koncepce je soustava dlouhodobě platných zásad, jevů a prvků

prostorového, funkčního a provozního uspořádání prostředí ve městech a v krajině. Obyčejně vychází z potenciálu území, úlohy města v systému osídlení a z vizí jeho budoucí velikosti a charakteru. (Mužík, 2010, in Rozmarová & Gajdíková, 2016, s. 8) Dle stejných autorek je urbanistická koncepce soustava přijatých zásad a pravidel, které jsou zárukou harmonického rozvoje sídelní struktury, sídel a krajiny v kontextu vývoje osídlení. Stanovovat urbanistickou koncepci je jedním z úkolů územního plánování [§ 19 odst. 1 písm. b) stavebního zákona]. (Rozmarová & Gajdíková, 2016)

Návrh urbanistické koncepce vychází z územně analytických podkladů, které je vhodné dle Asociace pro urbanismus a územní plánování ČR doplnit o následující jevy:

- Vývoj urbanistické struktury sídla;
- Momentální stav urbanistické struktury a vztah k okolní krajině;
- Základní členění sídla na charakteristické celky (základní typy struktury, např. rostlá městského typu, rostlá venkovského typu, kompaktní bloková, otevřená izolovaná atd.);
- Výškové hladiny (udává se např. vztah typu struktury a k němu příslušející obvyklé výšky), dominanty (význam celoměstský, nadmístní, typ dominanty výškové, architektonické, kompoziční, technické);
- Veřejná prostranství;
- Vizuálně významné prvky: významná vyhlídková místa z krajiny na sídlo a ze sídla do krajiny, ze kterých je možné vnímat vnější obraz sídla (siluetu, panorama), vizuálně významné prvky v krajině (pohledově exponované svahy, významné krajinné útvary), vizuálně významné prvky v zástavbě (kompozičně významná ohniska – charakteristické celky, soubory, architektonické a přírodní dominanty, významné veřejné prostory, funkčně zvláštní plochy (specificky využívaná území vyžadující zvláštní formu zástavby, příp. netypickou organizaci prostoru), zvlášť významné základní tvarové charakteristiky zástavby (střešní krajinu). AUÚP (2014, s. 4)

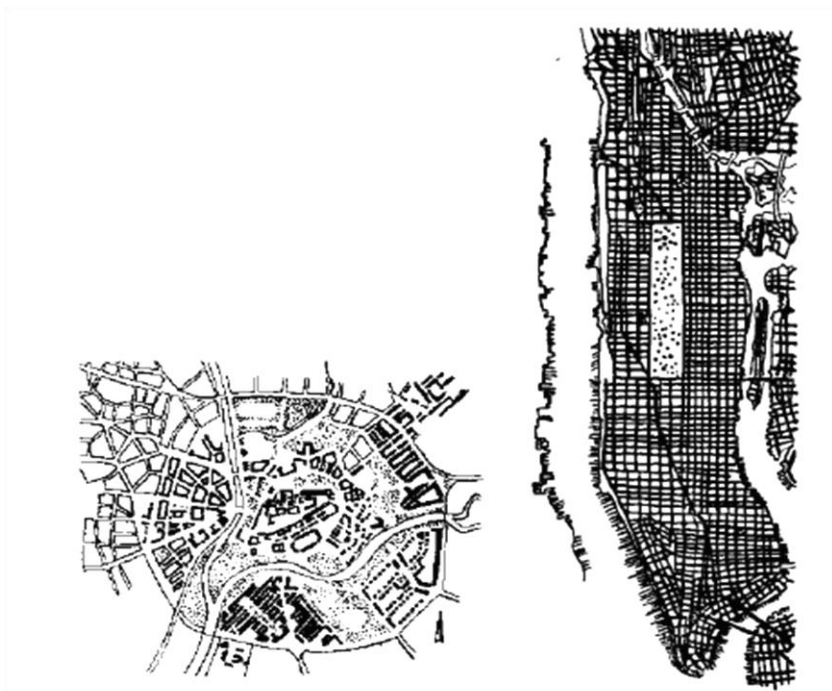
V běžné praxi se však častěji, než s urbanistickou koncepcí setkáváme s koncepcemi dílčími (například koncepce dopravy, technické infrastruktury, koncepce zeleně). V této souvislosti je nutné poznamenat, že sestavením jednotlivých dílčích koncepcí urbanistická koncepce nevznikne.

Součástí urbanistické koncepce je pojem urbanistická kompozice, jejímž cílem je estetické utváření a kompoziční uspořádání různých prostorů, ploch, přírodních a stavebních prvků do komponovaných souborů a celků s kvalitním a charakterově pestrým prostředím. Urbanistická kompozice má rozhodný vliv na vizuální vnímání prostředí člověkem a na jeho chování, na

souhrnný obraz krajiny, sídel a jejich jednotlivých částí. (Rozmanová, 2014) Mezi důležitá pohledová stanoviště musíme řadit hlavní příjezdové komunikace do sídla, neboť mnohdy je na ose přístupové komunikace význačný objekt sídla. Dálkové pohledy tvoří první setkání návštěvníka se sídlem a usnadňují mu orientaci v sídle. (MMR, 2019, s. 19) Z uvedeného je zřejmé, že „kompozice může být vyjádřena plošně i prostorově, může se týkat jednotlivých objektů, jejich souborů, veřejných prostorů, částí sídel, celých sídel a sídelních celků“. (tamtéž) Uspořádání všech hmotných prvků je schopné výrazně pozitivně či negativně působit na vnímání prostředí. Vzhled území tak utváří a ovlivňuje vztah obyvatel k prostředí, v němž žijí, a jejich chování. (Rozmarová & Gajdíková, 2016)

V záležitosti uspořádání a organizace každého sídla je město po urbanistické stránce utvářeno třemi primárními charakteristikami, mezi které počítáme funkce (tj. funkční uspořádání města), provoz (tj. dopravní a technická infrastruktura města) a prostor (tj. urbanistická kompozice). Šilhánová a Koutný (2013, s. 10) uvádějí, že i když každé město má jiné geografické a topografické podmínky, lze v základním uspořádání měst vysledovat několik základních typů jejich formálního uspořádání. Nejhojnějším typem uspořádání je radiálně okružní město (zejména v podmínkách ČR), druhým nejrozšířenějším typem ve světě jsou města šachovnicová (což je většina severoamerických měst), jak to znázorňuje obrázek 3.

Obrázek 3: Radiálně okružní a šachovnicová struktura

Zdroj: Šilhánová, 2020, s. 40

Další formy měst představují dle Šilhánové a Koutného (2010, in Šilhánová, 2020, s. 40):

- pásové město (Zlín nebo např. návrhy Miljutina či návrh Zářícího města od Le Corbusiera),
- vějířové město (Bern, Skopje, nebo návrh Ladovského Moskva-město raketa),
- lineární město (např. návrh Sorya y Mata nebo bratří Vesninů),
- rastrová forma města (Milton Keynes),
- hexagonální forma města (Touloise le Mirail),
- výjimečné formy (Kenzo Tange návrh Tokia),
- kombinace forem.

Každé město by pak mělo společně s okolní krajinou uspokojovat prostorové, funkční a estetické nároky obyvatel a mělo by být uzpůsobeno tak, aby bylo schopno přijímat nároky nové. Dle Ústavu územního rozvoje tak k charakteristickým znakům měst patří:

- úplná a pestrá skladba veřejných městských prostorů, hustota a městský způsob zástavby, městu odpovídající architektonický výraz staveb a souborů, charakteristický vnější a vnitřní obraz, panorama či silueta, náměstí, nábřeží, uliční síť atd.;
- komplexní a vyvážená funkční skladba uspokojující potřeby nejen trvalých obyvatel města, obyvatel venkovských sídel ve spádovém území, ostatního denního obyvatelstva, ale i návštěvníků a turistů;
- charakteristická pestrá sociální skladba obyvatelstva, městský způsob života, menší počet pracujících v zemědělství a vyšší počet denního obyvatelstva. (UUR, 2006)

Příklad prostorového členění města Litoměřice je uveden na obrázku v příloze I, této diplomové práce.

Závěrem k této části lze citovat Kupka (2017, s. 5), který uvádí, že město (lidské sídlo obecně) svojí vnější podobou i vnitřní organizací všech procesů odráží obraz, který si daná doba a společnost o sobě a svém světě vytváří. Město je materializovanou empirií o řádu lidského světa, tak jak byl ve své době chápán (kulturním výrazem celku života určité historické epochy a určité společnosti, „stopou dějin“, zpřítomňuje vztahy, postoje, řád, sebepojetí doby, společnosti, člověka, světa...). Město a jeho forma tedy reprezentují významy, které vyjadřují, jak daná společnost chápe svůj svět. (Kupka, 2017, s. 5)

2. Praktická část

„Právem se litoměřická krajina nazývá rájem Čech, vše je zde neobyčejně úrodné, ať máš na mysli plodiny jakéhokoli druhu, utěšené zahrady, kopce porostlé osením a horské stráně zdobené vinicemi. K tomu přistupuje také ta okolnost, že se bohatství z celých Čech vozí k Litoměřickým po znamenité cestě, to je po řece Labi.“

(Kotyzová & Kotyza, 2011, s. 63)

2.1 Urbanistický vývoj města Litoměřice

2.1.1 Umístění města v krajině

Město Litoměřice se nachází na soutoku Labe a Ohře v severních Čechách v Ústeckém kraji, přičemž se rozkládá na západním okraji Polabské nížiny, která je jednou z neúrodnějších oblastí České republiky. Brunclíková et al. (2016, in AUÚP, 2017) uvádí, že právě úrodná půda, mírné podnebí, relativní dostatek vláhy, zdroj obživy rybolovem, ale také přirozená vodní cesta umožňující rozvoj obchodu, to všechno vedlo k tomu, že se Litoměřicko stalo jednou z nejraněji osídlených lokalit v Čechách. Katastrální území je rozděleno na dvě části Litoměřice a Pokratice.

Obrázek 4: Pohled na město z vrchu Radobýl (východním směrem)

Zdroj: Brunclíková et al., 2016

Město Litoměřice je svojí velikostí, společenským a kulturním významem, urbanistickými i architektonickými kvalitami, zdejšími tradicemi a zvyklostmi oceňovaným a oblíbeným centrem rozlehlé spádové oblasti. Urbanistickou strukturu města, jeho rozměr, povahu a souhrnný obraz dotváří okolní krajina, jako jsou svahy Českého středohoří nebo roviny Polabí. Kotyza et al. uvádí, že z geologického hlediska je stavba hornin na Litoměřicku velmi pestrá, samo město Litoměřice

pak leží na místě, kde se setkávají dva základní bloky krystalických hornin Českého masívu a krušnohorsko-durynské oblasti. V oblasti Litoměřicka se nachází zejména suroviny slínovců, pískovců, jílových vápenců a vápnitých prachovců. (Kotyza, Smetana & Tomas, 1997) Na více jak polovině území se nachází velkoplošná chráněná území, kterými jsou CHKO České Středohoří a CHKO Kokořínsko, kam spadá Máchův kraj a přírodní park Dolní Poohří. Na jihu ORP Litoměřice je vymezen přírodní park Dolní Poohří, kde dochází ke střetu s návrhem zastavitelných ploch v Brňanech a Dolánkách nad Ohří. V území se nachází celkem 21 chráněných maloplošných území (NPR, PR, NPP, PP). (MÚ Litoměřice, 2016)

Obrázek 5: Litoměřice-přírodní podmínky pro urbanizaci území, roviny Labe a Ohře, hřebeny a vrcholy

Radobýl
(399 m. n. m.)

Mostka
(276 m. n. m.)

Křemín
(243 m. n. m.)

Zdroj: AUÚP, 2017, s. 9

Jak je zřejmé z obrázku 4, vodní tok Labe, ale také vrcholy a svahy Českého středohoří předurčily přirozenou hranici města a současně tak ohraničily prostor pro jeho rozvoj. To potvrzuje UUR (2006, s. 14), když uvádí, že na „*příkladu města Litoměřice je patrný vliv jižních a jihovýchodních svahů Českého středohoří a rovin Polabí při soutoku Labe a Ohře na postupný vývoj města, jeho celkového prostorového a funkčního uspořádání. Terén a přírodní dominanty se též výrazně uplatňují v celkovém obrazu města*“.

2.1.2 Počátky vývoje

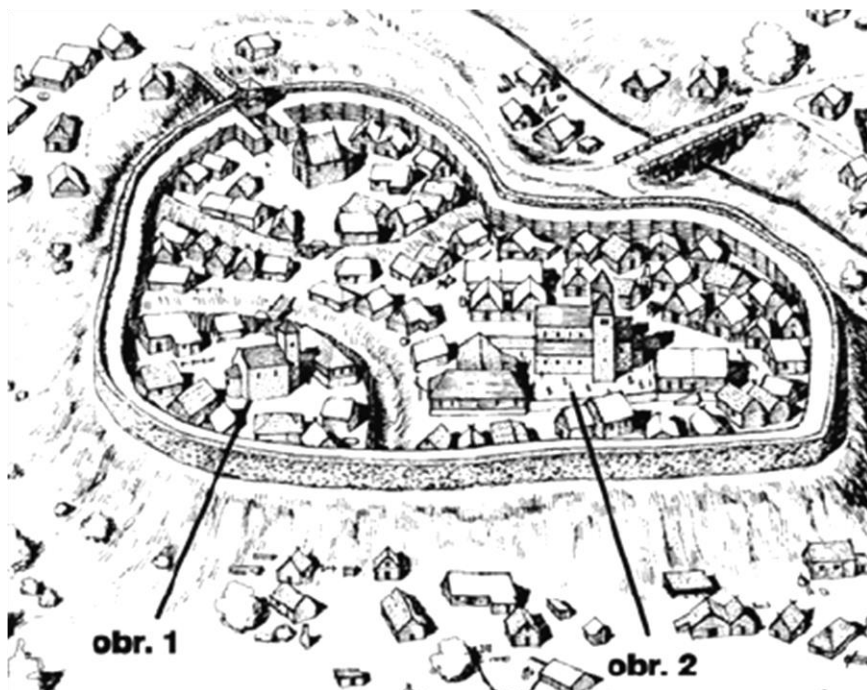
Stopy člověka nalezneme na katastru Litoměřic již v neolitu (Landa, 2012) Prvá stálá sídla se totiž začala budovat až s přechodem člověka od kočovného bytí k zemědělskému způsobu života. Člověk se začíná usazovat na jednom místě, pěstuje plodiny a domestikuje zvířata. Neolitická revoluce však probíhala v různých částech v různou dobu. (Hrůza & Zajíc, 1995) V oblasti Litoměřic se nejdříve usadili Keltové (4-1. století př. n. l.), kteří byli postupně vytlačováni Germány. Kosíková uvádí, že území dnešního města bylo díky příznivým geografickým a přírodním podmínkám osídleno již od mladší doby kamenné. (Kosíková, 2018) Od poloviny 7. století do konce 8. století, v závěrečné fázi stěhování národů, přichází slovanské osídlení. To potvrzuje Landa (2012), když uvádí, že *„první slovanské osídlení se objevuje v době stěhování národů, kdy v blízkém okolí začala vznikat četná hradiště. V pravěku i v raném středověku ale nehrály zdejší zemědělské osady tak důležitou roli jako nedaleké obchodní centrum v Lovosicích“*. Téra uvádí, že východořímsí autoři zaznamenali expanzi Slovanů *„na jihovýchod evropského kontinentu, podpořenou ještě agresivitou avarského kaganátu, nicméně slovanské etnikum se v následujících stoletích postupně stalo dominujícím nejen na Balkáně, ale i ve střední a východní Evropě“*. (Téra, 2020, s. 273) V průběhu 10. století připojil Boleslav I. území Litoměřic pod přemyslovskou zástavu, a na místě nejstaršího osídlení, kterým byl Dómský pahorek, vznikl hrad s kostelem sv. Jiří. Landa k tomu poznamenává, že opevněné hradiště vzniklo na sprašové návěži nad řekou. Také Krejčík uvádí, že nejstarší zprávy o Litoměřicích jsou spojeny s dějinami županů-purkrabí Litoměřických. (Krejčík, 1902, in Goll & Pekař, 1902, s. 159) Litoměřice byly v té době opevněným areálem s dřevěnými domy kolem náměstí. K tomu Zápotocký uvádí, že za jednoznačné centrum je zde třeba považovat litoměřické hradiště na Dómském pahorku, kde počátky osídlení spadají do 8. století. (Zápotocký, 1965, in Kraus, 2017 s. 259) Od 13. století toto místo dostalo název Hora sv. Štěpána, která byla přestavěna z původně románského kostela sv. Štěpána při založení litoměřické kapituly Spytihněvem II. (RZ, 2019)

Obě dvě místa označena jako obr.1 a obr.2 jsou zřejmá ze zobrazení rekonstrukce osídlení místa kolem roku 1200, tedy ještě před vznikem právního města, viz. obrázek 6.

První kamenné domy se zde začaly stavět po 2. polovině 13. století. Nejstarší písemné zmínky o litoměřických hradbách pocházejí z roku 1257. (RZ, 2019). Landa (2012) uvádí, že archeologické nálezy z území Litoměřic dokládají, že se zhruba v této době začala vytvářet rozsáhlá sídelní aglomerace okolo jádra Dómského vrchu. Skládala se asi z dvaceti osad (Zásada, Rybáře, Dubina, Božka a další) a velmožských dvorů (např. roku 1219 se připomíná dvůr tepelského kláštera,

náležící později blahoslavenému Hroznatovi). Jména většiny těchto osad dnes nalezneme jako místní názvy čtvrtí nebo ulic, viz obrázek 6.

Obrázek 6: Ideální rekonstrukce osídlení okolo roku 1200

Zdroj: *Město Litoměřice*, 2019

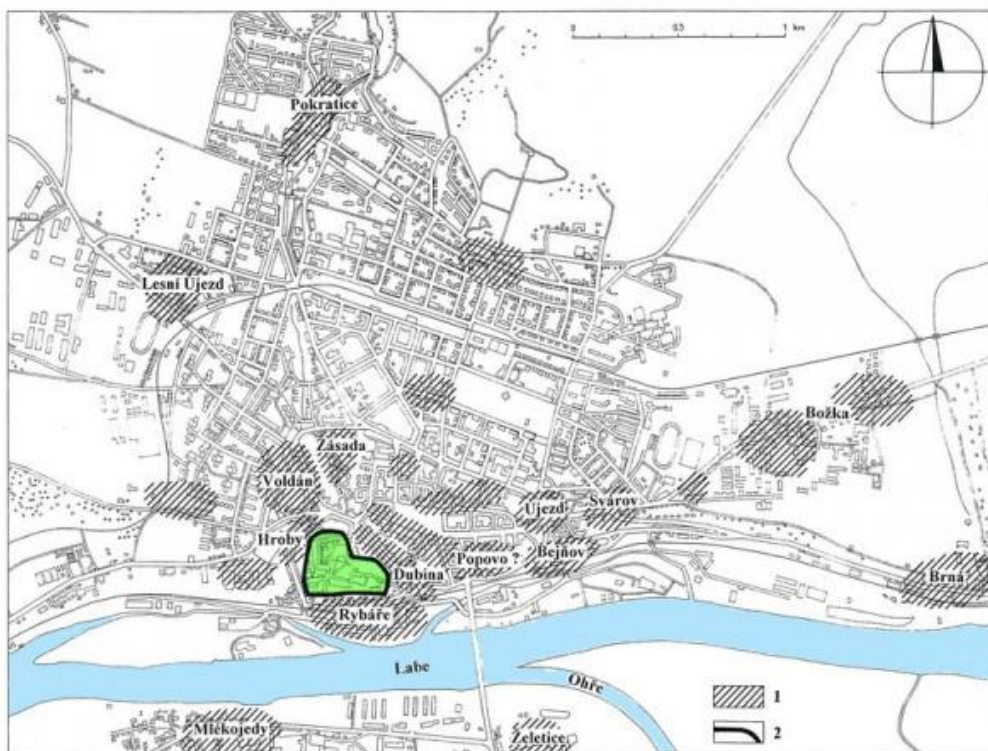
Zápotocký uvádí, že samotné hradiště bylo vnitřně členěno na akropoli v jihozápadním rohu, snad kolem roku 1057 došlo k vydělení jižní části hradiště pro nově založenou kapitolu při chrámu sv. Štěpána, zbylá plocha byla předhradím. Celý areál byl zřejmě opevněn fortifikací, která byla bezesbytku odstraněna v souvislosti s výstavbou opevnění středověkého města, lokalizovaného snad do míst dnešního Mírového náměstí, s čímž zaniká i funkce hradiště, někdy v první polovině 13. století. (Zápotocký, 1965, in Kraus, 2017, s. 259)

V roce 1290 zachvátil město Litoměřice požár, který byl následován gotickou přestavbou měšťanských domů i církevních staveb (Kosíková, 2018). V nově zbudovaném městě bylo postaveno asi 100 až 150 domů a poprvé se objevuje také jméno rychtáře Lutolda a radních. Právě Lutolda, který je připomínán ještě k roku 1234, lze považovat za lokátora Litoměřic. (RZ, 2019, s. 5) Co se týká hradeb je třeba doplnit, že na jižní straně byla hradba zesílena menšími válcovými věžemi. (Kuča, 2011) Mezi lety 1351–1359 došlo k rozšíření samotného města uvnitř hradeb a zřízení nových vinic. Protože Litoměřice byly město královské, měli na jejich rozvoj přímý vliv i samotní panovníci. Proto také vláda Jana Lucemburského a následně jeho syna Karla IV. přinesla městu další rozvoj. Všichni obchodníci projíždějící Litoměřicemi museli své zboží na určitou

dobu uskladnit a zároveň ho zde i nabízet k prodeji. Teprve pak mohli pokračovat v další cestě. Proto jsou v Litoměřicích rozsáhlá sklepení. Nejvýraznějšími obchodními artikly té doby bylo zejména obilí, víno, sůl a kožešiny. (RZ, 2019)

Na obrázku 6 je uvedeno utváření a rozloha raně středověké litoměřické aglomerace s vyznačením přibližného rozsahu osad a kastelánského hradu.

Obrázek 7: Litoměřická raně středověká aglomerace

Litoměřická raně středověká aglomerace.
Legenda: 1 – přibližný rozsah osad; 2 – rozsah kastelánského hradu.

Legenda: 1- přibližný rozsah osad, 2 – rozsah kastelánského hradu

Zdroj: Landa, 2012

Také Landa uvádí, že pro vývoj struktury města sehrály velice důležitou úlohu směry obchodních cest.

Lze jich identifikovat celkem pět:

- labská vodní cesta na Ústí nad Labem a dále do Saska,
- vodní cesta do Poohří (na Louny a Žatec),
- suchozemská cesta přes lesy na Chlumecký a Sasko, tzv. Chlumecká cesta (nebo také Srbská cesta),
- trhová cesta na severovýchod (na Lužici),
- návaznost na Prahu, později suchozemská cesta z Prahy na severozápad. (Landa, 2012)

Určitý přelom pro Litoměřice nastal při husitské revoluci, kdy město bylo nejdříve na katolické straně, takže se ho Jan Žižka snažil v roce 1421 okupovat, byl však odražen. Město se pak stejně připojilo k pražskému svazu husitských měst. Připojení ke svazu husitských měst mělo za dopad oslabení katolické církve a vzrůst městského stavu. Tím se Litoměřice staly nejvýznamnějším městem severu. (Kotyza et al., 1997) Rozvíjet se město Litoměřice začalo opět až za vlády Jiřího z Poděbrad, k rozvoji pomohla také výstavba dřevěného mostu přes Labe v roce 1452. Landa (2012) uvádí, že do té doby se jezdilo buď přes brod u Mlékojed nebo přes kamenný most v Roudnici. Josef (1999) potvrzuje, že o mostě se zmiňuje privilegium krále Ladislava Pohrobka z roku 1454, které povoluje Litoměřickým vybírat na mostě clo. Most byl opakovaně stržen povodní a několikrát, hlavně v průběhu třicetileté války i spálen. Při jeho opravách byly postupně dřevěné pilíře zaměňovány za kamenné. V té době však končí období všeobecně označované jako středověk, které například podle Sagnierové (2006) skončilo okolo roku 1500 našeho letopočtu, a to v souvislosti s rokem 1453, kdy padla Konstantinopol, která byla hlavním městem tehdejší Byzantské říše, nebo s rokem 1492, ke kterému se datuje objevení Ameriky.

2.1.3 Raný novověk

Pojmem raný novověk navazuje na středověk, proto zahrnuje období zhruba mezi léty 1500 až 1800 s dílčími přesahy oběma směry. Od Kotyzy a Kotyzové (2011, s. 27) se dozvídáme, že v druhé polovině šestnáctého a začátkem sedmnáctého století byly Litoměřice vzkvétajícím městem, kde žilo kolem 5 000 obyvatel. Stejní autoři dále uvádějí, že dominantou města se stala nová radnice, která byla postavena po požáru města v roce 1537. Dle Kosíkové (2018) v 16. století následoval další velký požár celého sídla. Následná přestavba však zvýšila standard bydlení v městských domech například díky vodovodu. Kuča uvádí, že velice negativním zlomem pro Litoměřice byla třicetiletá válka, protože po porážce české armády na Bílé hoře 8. listopadu 1620 muselo město kvůli své víře opustit 208 nekatolických rodin. Včetně dalších více než 500 rodin, to byl hned po Praze druhý nejvyšší počet. (Kuča, 2011, s. 36)

Na obrázku 8 je pohled na Litoměřice z roku 1602.

Třicetiletá válka se dotkla města také tím, že roku 1631 ho obsadila saská armáda velitele Johanna Georga a způsobila přitom zničení mnoha místních domů, litoměřického předměstí, vinic, mostu přes Labe a cihelen. (Kotyza et al., 1997, s. 202)

Obrázek 8: Pohled na Litoměřice z roku 1602

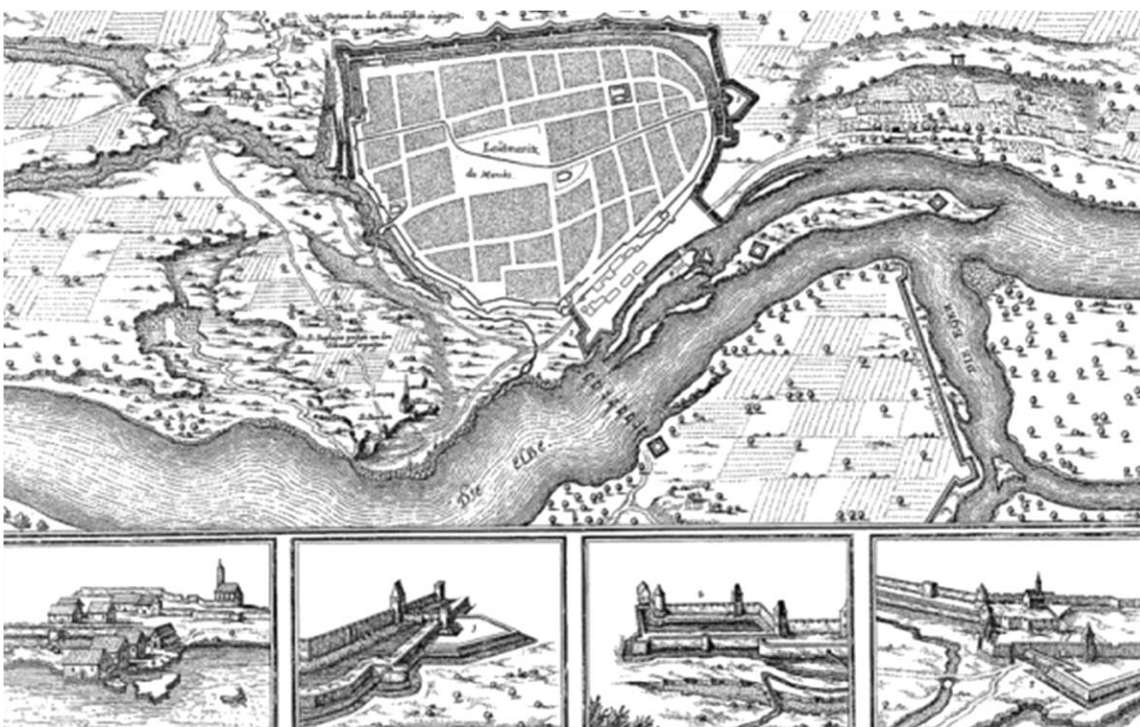

Zdroj: Brunclíková, Mužík & Pech, 2016, in AUÚP, 2017

Brunclíková et al. (2016, in AUÚP, 2017 s. 11) uvádí, že „na přelomu 16. a 17. století čítala celá litoměřická aglomerace okolo 770 obydlených budov, z toho 270 uvnitř hradeb a celkový počet obyvatel činil již více než pět tisíc“.

Půdorys města v roce 1640 je zachycen na topografickém díle Matthäuse Meriana (1593-1650), viz obrázek 9.

Obrázek 9: Půdorys města v roce 1640

Zdroj: topografické dílo M. Meriana, in Landa, 2012

Dle Voita (2006), byl Matthäus Merian malíř, rytec a významný nakladatel pocházející z Basileje.

Pro porovnání je na obrázku 10 uvedeno znázornění areálu litoměřické kapituly v roce 1651.

Obrázek 10: Areál litoměřické kapituly v roce 1651

Zdroj: Kuča, 2011

Následkem třicetileté války a opakovaného obléhání Litoměřic švédskými vojsky došlo k poničení většiny domů, dosavadní infrastruktury i mostu. Počet obyvatel poklesl na jednu třetinu oproti stavu před těmito pohromami. Následná potřeba výstavby s sebou přinesla barokní proměny vzezření města, ale do 18. století tyto neměly významný vliv na jeho půdorys. (Brunclíková et al., 2016, in AUÚP, 2017 s. 11), viz plán města z roku 1726 na obrázku 11.

Obrázek 11: Glockespergerův plán města Litoměřice (výřez)

Zdroj: Johann Glockesperger, 1726, in Státní okresní archiv Litoměřice v Lovosicích

Legenda: A – Náměstí B – Kostel sv. Michala C – Konvent dominikánů D – Hřbitov u kostela sv. Michala E – Zahrada konventu F – Hradební bašta upravená na vyhlídkovou věž G – Hradební bašta užívaná dominikány

Uvedený plán města zachycuje areál dominikánského kláštera, v jehož prostorech sídlí od konce roku 1948 státní archiv. Dominikáni se zde, těsně u západních hradeb města, usadili již kolem poloviny 13. století. Klášterní areál tvořil kostel sv. Michala a ze severu přiléhající konvent se čtyřmi křídly kolem rajskeho dvora. Patrně až v 17. století rozšířili dominikáni klášter severním směrem. Na zakoupeném pozemku vybudovali okrasnou zahradu a upravili přilehlou hradební baštu na vyhlídkovou věž. Ke kostelu sv. Michala přiléhal z jihu hřbitov, sloužící i k pohřbívání litoměřických měšťanů. Celý areál byl obehnan hradbami a nověji postavenými zdmi, volný zůstal pouze přístup ke kostelu z východní strany. (SOA Litoměřice, 2021)

V roce 1686 byla G. Broggiem zahájena výstavba kamenného mostu, která byla dokončena až v roce 1711. Barokní kamenný most měl velice bohatou plastickou výzdobu, celkem 9 soch a kříž. Most ale postihly různé válečné události a povodně, takže v letech 1853-1859 původní dřevěnou mostovku nahradila mostovka železná. Po výstavbě nového Tyršova mostu níže po proudu byl po roce 1910 kamenný most stržen. Dochovala se z něj pouze část plastické výzdoby: socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1712 a podstavec s plastickými doplňky pod sochu sv. Xaveria, datovaný do roku 1744. (Josef, 1999)

2.1.4 Vrcholný novověk

K dalšímu rozšiřování města dochází až v 18. a 19. století. Město se přirozeně členilo na jádrový útvar historického města s několika předměstími, která se postupně transformovala ve vnitroměstské čtvrtě. Městu koncem 18. století také přestává postačovat plocha vymezená prostorem středověkých hradeb. Důležitost městského opevnění v té době padla i v souvislosti s vybudováním pevnosti Terezín. Postupně tak byly zbourány městské brány Mostecká (1831), Nová (1839), Michalská (1839), Dlouhá (1863) a části hradeb (u konce Lidické ulice). Ještě v roce 1831 ale zůstávaly Litoměřice nevelkým městem, které mělo i s předměstskými čtvrtěmi celkem 563 domů a necelé 4 tisíce obyvatel. V té době začíná období extenzivního rozmachu města, kdy nová výstavba se soustřeďovala především na zahušťování předměstských území. Oblast Litoměřic se poprvé rozvinula za hranice dnešní ulice Na Valech, kde vyrostla nová zástavba podél silnice na Pokratice. Vznikla zde další čtvrť, nazvaná na počest arcivévody Štěpána Habsburského jako Štěpánské předměstí. (Landa, 2012) Na začátku 19. století se ve městě začíná rozvíjet průmysl (Kotýza & Kotyzová, 2011). V polovině 19. století již měly

Litoměřice s předměstími Dubinou, Voldánou, Zásadou, Rybáři, Novým městem, Mlýnským, Mariánským i Štěpánským předměstím kolem 700 domů a přes 6 tisíc obyvatel. Otevření města na sever umožnilo výstavbu nových veřejných budov právě vně hradeb. Při silnici do Žitenic byla vybudována Mariánská nemocnice. Na opačné straně u Labe došlo v roce 1859 k přestavbě mostu, aby vyhověl zvyšujícím se nárokům dopravy. (Landa, 2012)

Rozvoj města je zachycen na obrázku 12, kde se nachází mapa stabilního katastru z roku 1843 a pozdější mapa města z roku 1890.

Obrázek 12: Vlevo mapa stabilního katastru z roku 1843, vpravo mapa města z roku 1890

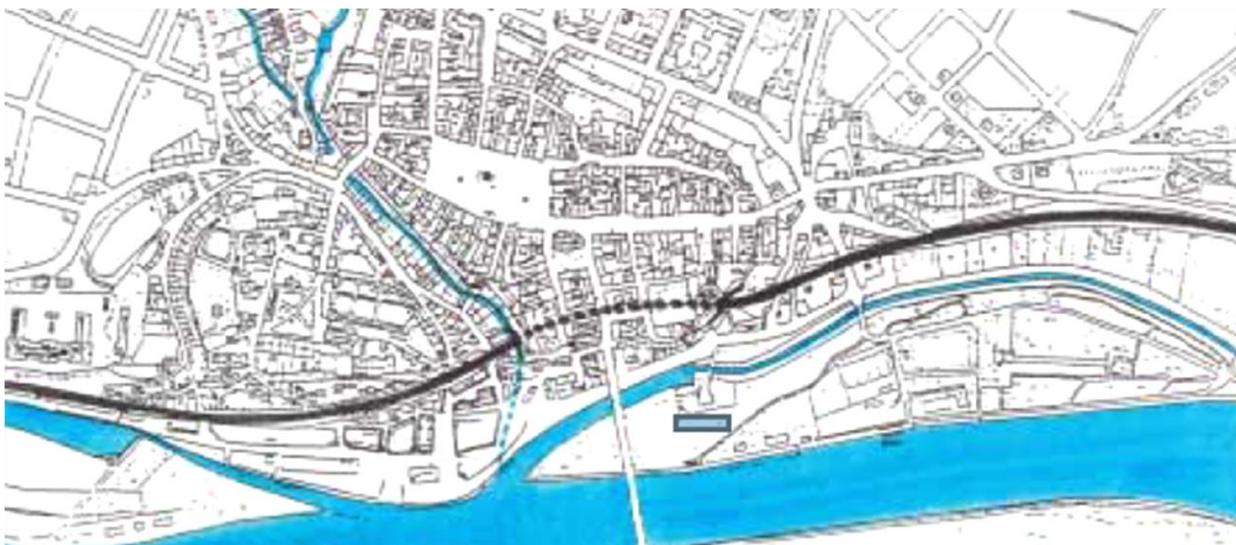

Zdroj: Brunclíková, Mužík & Pech, 2016, in AUÚP, 2017, s. 11

Roku 1841 přijel ke Střeleckému ostrovu první parník a místo začalo být využíváno jako přístaviště osobní dopravy. Přístav pro nákladní dopravu zajišťovaly například Lovosice. Nejvýznamnějším dopravou byla ale pro Litoměřice železnice, jejíž provoz byl zahájen v roce 1874. Na konci 19. století byl pod historickou městskou částí vybudován železniční tunel, který sloužil až do roku 1957, kdy byla trať přeložena více na jih. (Kosíková, 2018) Zajímavostí beze sporu bylo, že uvedený 300 m dlouhý tunel vedl pod jižní částí historického jádra proto, aby nebyla poškozena zástavba na předmostí a nebyl přerušen kontakt města s nábřežím řeky Labe, viz obrázek 13.

Určujícím skutkem 19. století, který však zejména architektonicky tvář Litoměřic ochudil, byla přestavba dominikánského kláštera na krajský úřad, která proběhla v letech 1810-1839. Dominikáni poté byli přemístěni do kláštera sv. Jakuba, který dříve patřil minoritům. Další architektonickou ránu utrpělo město zbořením raně barokního kostela sv. Michala v roce 1838. (RZ, 2019) Až do roku 1876 patřil k biskupskému areálu také jeden z nejstarších litoměřických kostelů, kostel sv. Jiří, který však byl v tomto roce zbourán. Kostel se nacházel těsně za ohradní zdí jihozápadně od západní vstupní brány. (KUČA, 2011)

Obrázek 13: Mapa města z roku 1926 s vyznačenou železnicí a tunelem

Zdroj: Brunclíková, Mužík & Pech, 2016, in AUÚP, 2017, s. 12

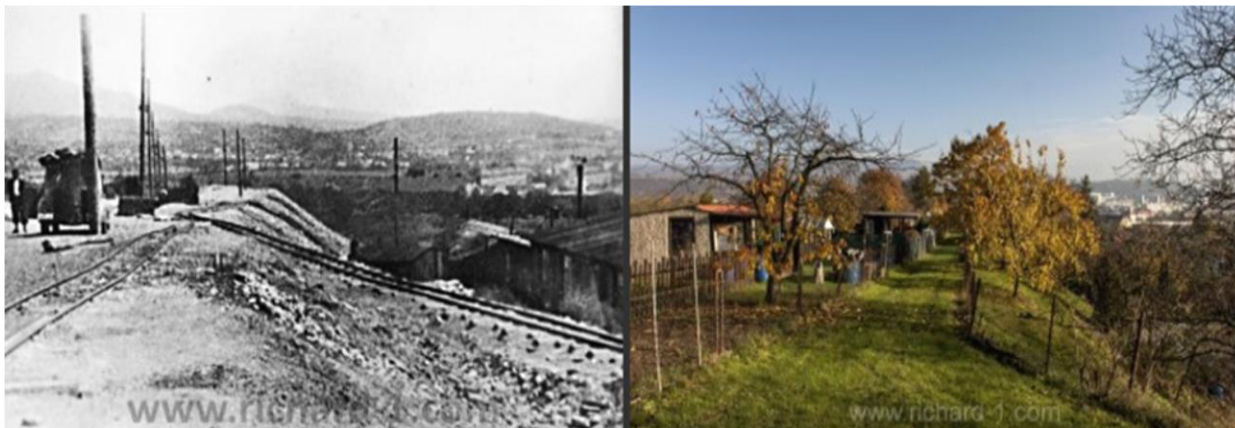
Od poloviny 19. století byla stavební činnost ve městě soustředěna především do oblastí severně od historického centra, kde byl pro výstavbu nových domů dostatečně velký prostor. Kotyza a Kotyzová uvádějí, že Litoměřice se ani ve druhé polovině 19. století nestaly městem s jasnou dominancí průmyslu, ale v prostorách města se již nacházel pivovar, mlýny, sladovna, mrazírny, továrna na zpracování kůží, polygrafický a také tradiční průmysl (cihelny, vápenky). V roce 1910 se vrcholem předválečné doby stalo dokončení nového kovového mostu přes Labe. Ten spojuje oba labské břehy dodnes. (Kotyza & Kotyzová, 2011) V první polovině dvacátého století historii Litoměřic výrazně ovlivnily obě světové války. V období nacismu se Litoměřice Mnichovskou dohodou staly součástí nacistického Německa a jejich obyvatelé jeho občany. Z tohoto důvodu uprchlo z města více než 5 tisíc obyvatel české národnosti do vnitrozemí. Toto temné období navíc umocnilo vytvoření nacistického koncentračního tábora v nedalekém Terezíně, k čemuž posloužila tamní tereziánská pevnost a vojenská kasárna. Navíc, jak uvádí Kotyza et al. (1997) roku 1944 byla u Radobýlu zprovozněna podzemní továrna Richard, ve které nuceně pracovalo kolem 18 tisíc vězňů.

Na obrázku 14 je uveden pohled na výsypku nedaleko od vstupu do podzemí Richard I za války a dnes.

Poválečná doba, vlastně celá druhá polovina 20. století znamenala pro město Litoměřice dobu snad největšího stavebního rozmachu. Již v roce 1947 se započalo s výstavbou nových činžovních domů, a to v místech dnešní ulice Tolstého a Palackého. K tomu se v 1. polovině 50. let připojil volný prostor pod horním nádražím, v okolí městského parku a v Rooseveltově ulici. Kotyza a

Kotyzová (2011) zmiňují, že během 60. let došlo k rozvoji výstavby činžovních domů v oblasti západně od historického centra, a to v oblasti dnešní Michalovické a Mrázovy ulice.

Obrázek 14: Pohled na výsypku nedaleko vstupu do podzemí továrny Richard

Zdroj: richard-1.com

V příloze II. je uvedena situace podzemní továrny Richard (ortofoto se zákresem důlních prostor) a s popisem jednotlivých objektů.

Stejní autoři dále zdůrazňují, že v 50. letech přestala v Litoměřicích vyhovovat kapacitním nárokům hlavní silnice vedoucí skrz historické centrum města, a tak se v roce 1957 započalo s výstavbou obchvatu silniční dopravy, ale i k vybudování přeložky železničního koridoru. V průběhu 50. a 60. let minulého století nedocházelo v Litoměřicích téměř k žádné individuální výstavbě domů. Zcela novou tvář získalo město Litoměřice od začátku 70. let, kdy započalo období budování velkých sídlišť, která by uspokojila vysokou poptávku po bydlení (Kotyzová 2011). Nová sídliště s vysokými panelovými domy vznikala na mnoha místech Litoměřic, jak to ukazuje tabulka 2.

Tabulka 2: Chronologie výstavby panelových sídlišť

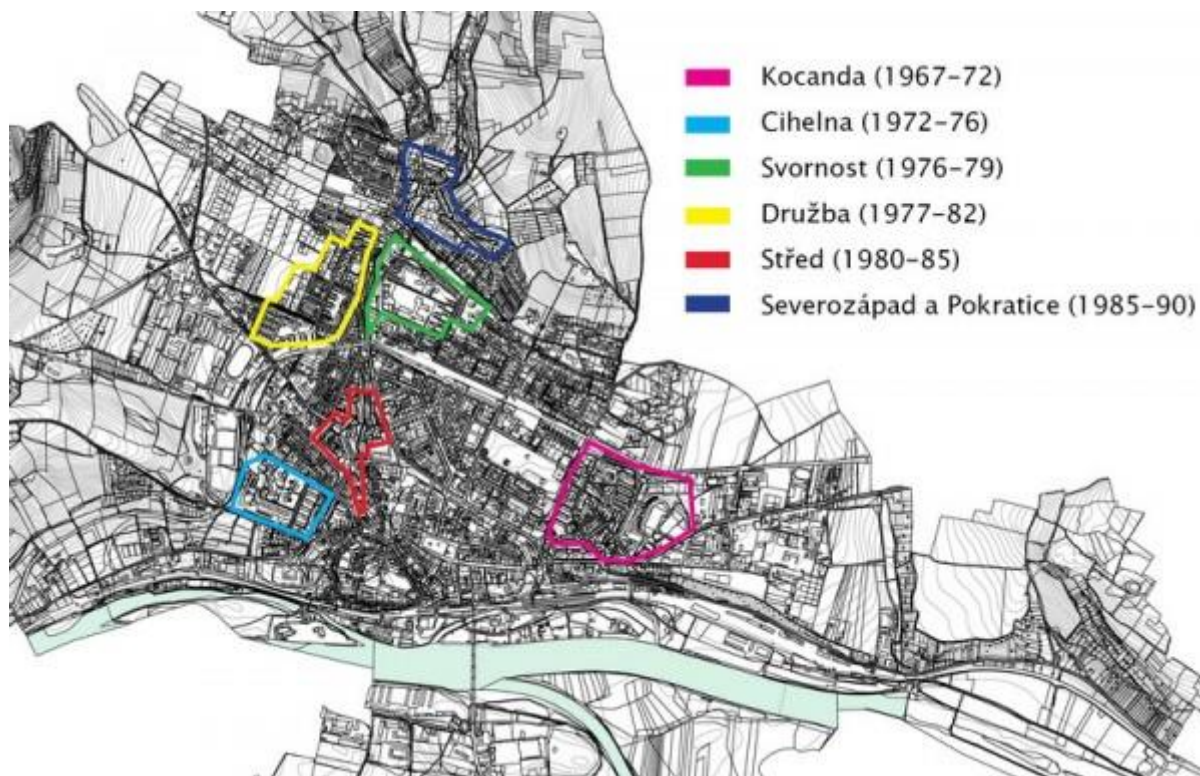
Název sídliště	Rok dokončení	Popis a umístění lokality sídliště (vzhledem k historickému centru)
Kocanda	1972	Východně od centra, poblíž silničního obchvatu
Cihelna	1979-1990	Západně od města, prostor bývalých cihelen
Svornost	1982	Severně od centra, na východním břehu Pokratického potoka
Družba	1982	Severně od centra, na západním břehu Pokratického potoka
Zásada	1985	Západně od centra, bezprostřední návaznost na centrum
Pokratice	1990	Severně od centra, prostor bývalé vesnice Pokratice

Zdroj: vlastní zpracování dle Kotyza & Kotyzová, 2011

V tomto období se z Litoměřic stalo moderní město s mnoha příležitostmi k bydlení, čímž začal také rychleji růst počet jeho obyvatel. (Kotyzová & Kotyza, 2011)

Rozmístění městských sídlišť je uvedeno na obrázku 15, jak ho publikuje Landa (2012).

Obrázek 15: Litoměřická sídliště 1967-1990

Zdroj: Landa, 2012

Negativní vlastností výstavby uvedených velikých panelových sídlišť však často vedlo k totální likvidaci původních domů. Kotyza a Kotyzová (2011) uvádějí, že například v prostoru sídliště Zásada se podařilo zachovat pouze budovu bývalé katovny, která má významnou historickou hodnotu. Naopak městská čtvrť Kocanda byla na počátku 60. let zcela zbourána, čímž se na místě, kde stály rodinné domy, našel dostatečný prostor k výstavbě vysokých panelových domů. Dle stejných autorů byla zvláštním případem výstavba sídliště Pokratice v prostoru bývalé vesnice stejného jména, která byla nejprve v průběhu 60. let 20. století připojena k městu Litoměřice a následně ve 2. polovině 80. let až na výjimky zrušena. Pozůstatkem vesnice je v současnosti pouze několik rodinných domů na levé straně Pokratické ulice, kaplička a jeden roubený dům v prostoru místní základní školy. (Kotyza & Kotyzová 2011)

V souvislosti s řešeným obdobím je nutné se ještě zmínit o bývalém areálu kasáren Armády ČR na západním předměstí Litoměřic. Areál byl dlouhodobě využíván jako vojenská kasárna, viz obrázek 16 uvedených kasáren z roku 1916 a pohled na část areálu v současnosti (obrázek 17).

Obrázek 16: Areál kasáren v roce 1916

Zdroj: Mužík et al, 2016, in AUÚP, 2017, s. 30

Obrázek 17: Pohled na část areálu kasáren v současnosti

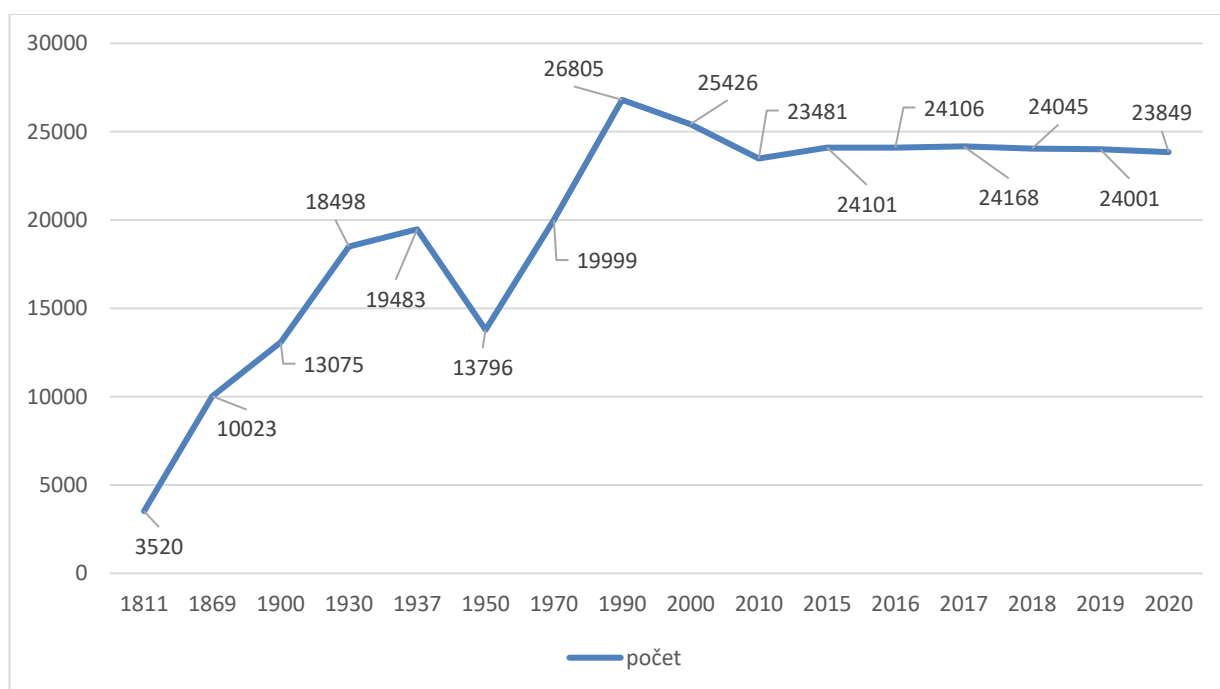
Zdroj: <https://cargocollective.com/>

Pouze v období druhé světové války fungoval areál kasáren jako pracovní tábor. V průběhu druhé poloviny 20. století byl areál doplňován o další stavby, jakými jsou rozsáhlá parkoviště, velitelství apod. V současnosti se zde nachází kolem 40 budov a různých armádních objektů. Areál armáda opustila v roce 1993, čímž začal rychle chátrat. Poté, co ho převzalo město Litoměřice, začala jeho konverze s tím, že celé území bylo rozčleněno na více ploch s rozdílným způsobem využití. Některé z objektů bývalých kasáren jsou již nyní využívány státními institucemi, převážně objekty při ulici Kamýcká. Plánované využití areálu je dáno platným Územním plánem města Litoměřice, který mimo jiné počítá s bydlením v rodinných i bytových domech, sportovištěm, občanskou vybaveností, ale i s plochami pro drobnou výrobu v severní části areálu.

2.1.5 Současnost

Město Litoměřice, které se v současnosti rozkládá na ploše 1 799 ha, je městem střední velikosti, které mělo k 1.1.2021 celkem 23 849 obyvatel. Vývoj počtu obyvatel od roku 1811 až do roku 2020 je znázorněný v grafu 1.

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel 2004-2020

Zdroj: www.obyvateleceska.cz, ČSÚ

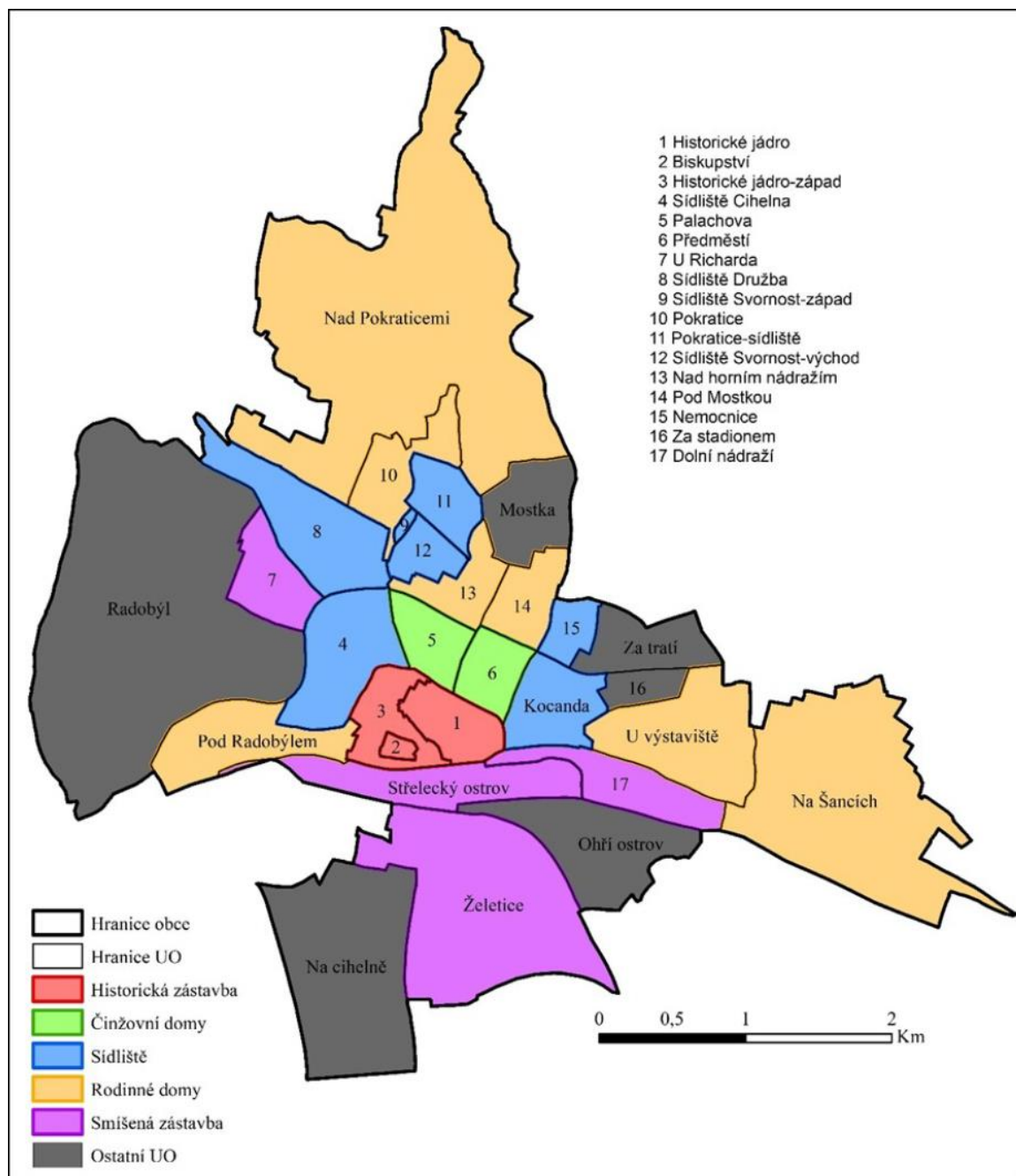
Z grafu je zřejmý soustavný nárůst počtu obyvatel až do roku 1990 (vyjma válečného a poválečného období), a jeho stagnace až mírné snižování koncem 20. a začátkem 21. století. Druhá polovina 20. století také znamenala pro město Litoměřice dobu největšího stavebního rozmachu. Kotyza a Kotyzová (2011) k tomu uvádějí, že v tomto období se stalo z Litoměřic moderní město s mnoha příležitostmi k bydlení.

V současnosti jsou Litoměřice obcí s rozšířenou působností a pověřeným obecním úřadem. Město se skládá ze 4 místních částí na dvou katastrálních územích:

- Litoměřice – části Litoměřice-Město, Za nemocnicí (Dómský pahorek) a Předměstí;
- Pokratice.

Dle prostorové typologie města Litoměřice, která je zobrazena na obrázku 18 vyplývá, že podle stáří převažujícího typu zástavby lze vymezit čtyři kategorie s jasně převažujícím typem zástavby (tj. historická zástavba, činžovní domy, socialistická sídliště a rodinné domy) a dále kategorie se smíšeným typem zástavby, kde nelze zcela určitě stanovit stáří ani typ zástavby.

Obrázek 18: Prostorová typologie UO města Litoměřice

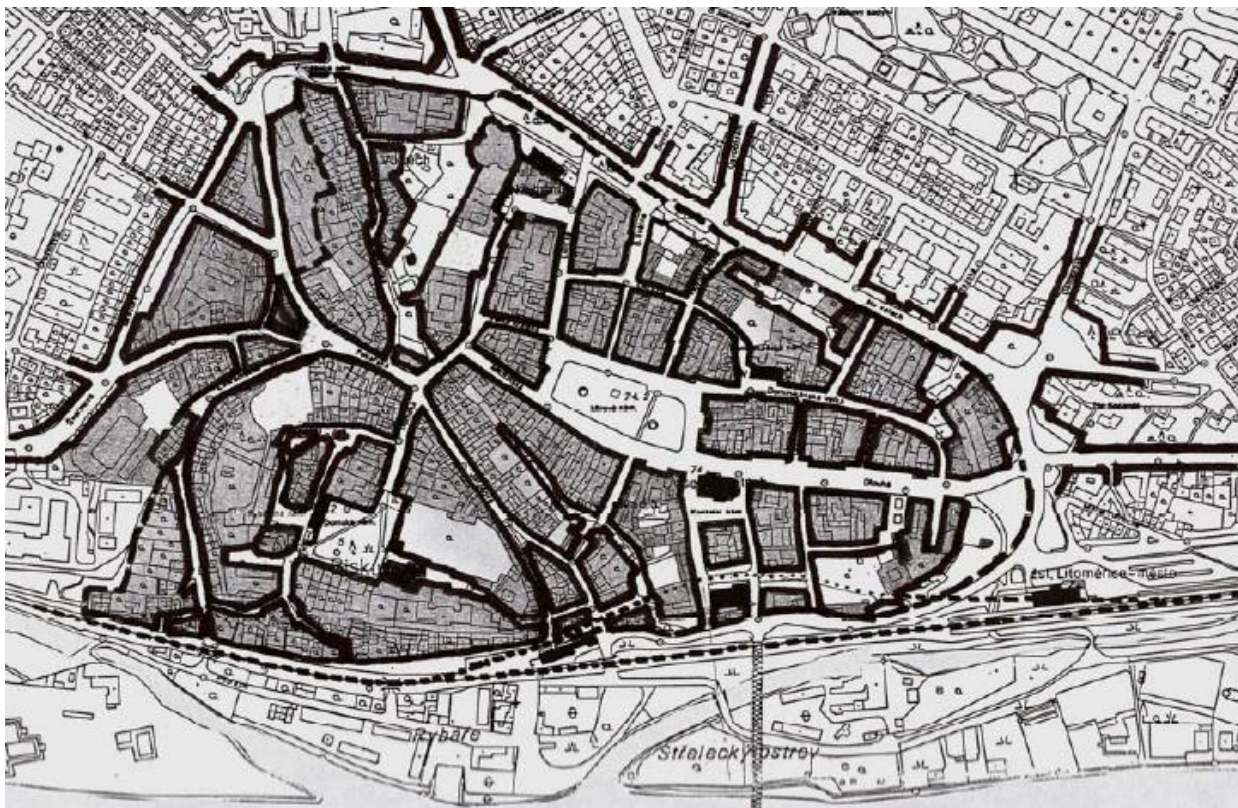

Zdroj: ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ, 2016, in Jančura, 2018

Tři kategorie historické zástavby, která je vyznačena červeně, je tvořena územními obvody „Historické jádro“ (1), „Biskupství“ (2) a „Historické jádro-západ“ (3). Vlastní městské jádro, obsahuje 256 objektů, z nichž 104 je památkově chráněných. Na biskupství se nachází 14 objektů, z toho 11 památkově chráněných, a v předměstích zahrnutých do městské památkové rezervace (MPR) je ještě dalších 242 objektů, z nichž 12 je chráněných. Městská památková rezervace Litoměřice, byla vyhlášena Výnosem č. 22260/78-41/1 dne 27.10.1978. Centrum města

Litoměřic, z velké části historické jádro (památková rezervace) je znázorněno na obrázku 19.

Obrázek 19: Městská památková rezervace

Zdroj: UUR, 2016, s. 16

Centrum Litoměřic je jednoznačně nepřitažlivějším a nejpodmanivějším místem města. Je tváří a duší města. V zájmu zachování této přitažlivosti je nezbytná jak ochrana jeho urbanistických a architektonických hodnot, ale tak jeho citlivé přizpůsobování se novým požadavkům na urbanistický ráz města. Jeho regenerace proto musí vycházet z dokonalé analýzy všech hodnot jak centra, tak městské památkové rezervace a případných úprav všech městských aktivit. Městská památková rezervace v Litoměřicích prošla zejména za poslední dobu významnou metamorfózou, což lze ukázat na příkladu roky nevyužívaného gotického hradu, kde v roce 2011 proběhla rekonstrukce jejímž výsledkem bylo urbanisticky velice dobře zvládnuté multifunkční kongresové centrum s konferenčním sálem, salonkem, restaurací, expozicí vín a degustační místností, jak to ukazuje obrázek 20. Na tomto příkladu je patrné, že město se neobejde jak bez prostorů klidových zón, tak i bez frekventovaných živých prostorů, jako je ono multifunkční kongresové centrum.

Obrázek 20: Proměna části gotického hradu

Zdroj: RZ, 2019, s. 20

Lze zde uvést ale také tzv. Parkány, část před divadlem K. H. Máchy, viz obrázek 21 nebo proměna nádvoří hradu z Tyršova náměstí, viz obrázek 22.

Obrázek 21: Parkány-část před divadlem K. H. Máchy (1993 vlevo a 2008 vpravo)

Zdroj: Mužík, 2016, AUÚP, 2017, s. 17

Obrázek 22: Proměna nádvoří hradu z Tyršova náměstí (2006 vlevo a 2011 vpravo)

Zdroj: Mužík, 2016, AUÚP, 2017, s. 18

Jak je zřejmé z uvedených příkladů, cílem bylo zejména zvýraznit historickou hodnotu a charakter

daných lokalit. Zřetelné však také je, že město Litoměřice o svoje území a objekty pečuje systematicky, jak je to evidentní i z mnoha urbanistických návrhů, které má vedení města v posledním období k dispozici. V této dokumentaci lze nalézt komplexní systém informací o území města, přičemž za základní územně plánovací dokument lze považovat územní plán, který vychází ze znění zákona č. 183/2006 Sb., o územním a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů. Součástí Územního plánu Litoměřic je také urbanistická koncepce města, jejíž mapové podklady jsou uvedeny v příloze III, jako část 2.1.a, 2.1.b, ale také 2.1.e. Územní plán je zpracován ve vědomí respektu k bohaté historii Litoměřic. Územní plán člení zastavěná území a zastavitelné plochy města Litoměřic do tří skupin:

- a) území rozvojová, která se převážně nachází mimo zastavěné území města a jsou plánované pro novou výstavbu,
- b) území přestavbová s plochami určenými ke změně stávajícího využití,
- c) území stabilizovaná.

Dalším plánem je Strategický plán rozvoje města Litoměřice (SPRM), který představuje jakousi vizi města a vytyčuje hlavní směry jeho rozvoje. Strategický plán definuje prioritní oblasti, do kterých by měly přednostně směřovat finanční prostředky tak, aby docházelo k vzájemné synergii všech plánovaných opatření k urbanistickému rozvoji města. Součástí strategického plánu města Litoměřice jsou pouze úrovně vize – cíle, které mají dlouhodobý charakter. Jednotlivé cíle jsou doplněny konkrétními měřítky – indikátory – které umožňují sledovat jejich plnění v průběhu času. Konkrétní opatření, aktivity a projekty jsou potom řešeny formou Akčních plánů, které budou sestavovány na základě aktuální finanční situace a potřeb města na každý rok v rámci procesu sestavování rozpočtu.

Současné vize města Litoměřice jsou podle SPRM následující:

Krátká verze vize:

Litoměřice 2030 – Energeticky nezávislé město s vysokou kvalitou života a slibnou budoucností.

Plná verze vize:

- Litoměřice – živé srdce Zahrady Čech a vstupní brána do Českého středohoří.
- Litoměřice – malebné a romantické královské město s mnoha světskými a církevními památkami, bohatou historií a kvalitními službami s výbornou dostupností do Prahy.
- Litoměřice – atraktivní město pro život všech generací, bydlení, práci i podnikání, město kultury, vzdělanosti, vědy a výzkumu, sportu, zdravého životního stylu a čistého životního

prostředí.

- Litoměřice – město budoucnosti s energetickou nezávislostí a prosperitou pro další generace. (Půček, 2012)

Strategický plán rozvoje města Litoměřice je rozdělen do pěti oblastí (A, B, C, D, E), které jsou uvedeny v tabulce 3.

Tabulka 3: Pět oblastí strategického rozvoje

OBLASTI				
Vyvážený rozvoj ve 3 oblastech (pilíře udržitelného rozvoje)			Rozvojová oblast města Litoměřice	Zabezpečení rozvoje města
ekonomický	environmentální	sociálně- společenský		
A	B	C	D	E
Litoměřice- atraktivní, malebné a prosperující město (ekonomika, podnikání, cestovní ruch)	Litoměřice- příjemné město pro život v srdci Zahrady Čech (životní prostředí, územní rozvoj, doprava a bydlení)	Litoměřice- zdravé město, město kultury, sportu a vzdělanosti (sociální oblast, zdraví, společenský rozvoj, vzdělávání)	Litoměřice- město inovací: energeticky nezávislé a nízkoemisní město	Litoměřice- odpovědné, kvalitně a efektivně řízené město (kvalitní úřad a organizace města)

Zdroj: vlastní zpracování dle Půček, 2012

Z tabulky je zřejmé, že tři oblasti odpovídají jednotlivým pilířům udržitelného rozvoje, čtvrtá oblast je specifická pro město Litoměřice, s tím, že ji lze měnit, a pátá oblast je zaměřena na fungování městského úřadu.

Jedním z důležitých témat, jež se dotýkají všech strategických a urbanistických témat je již uvedená revitalizace bývalých vojenských kasáren Pod Radobýlem. Jak již bylo zmíněno, územní plán navrhuje využít tuto lokalitu pro bydlení v rodinných i bytových domech, sportovištém, občanskou vybaveností, ale i s plochami pro drobnou výrobu v severní části areálu. Neméně důležitá je však stavební a urbanistická péče o Mírové náměstí, které tvoří velké městské veřejné prostranství a vytváří jádro celého města již od středověku. Mírové náměstí má přibližně lichoběžníkový tvar o rozměrech 75 až 90 metrů na šířku a 180 až 195 metrů na délku. Z jeho rohů pak vybíhající ulice vždy dvě směrem východním a dvě směrem západním, čímž tvoří podélnou osu dělení města. K němu přistupují ulice vedoucí k důležitým bodům historického

města, tj. mostu, hradu a klášteru, které spolu s užšími spojovacími uličkami rozdělují vlastní jádro města na 23 bloků.

Pohled na Mírové náměstí je uveden na obrázku 23.

Obrázek 23: Mírové náměstí

Zdroj: Půček, 2012

Jak je zřejmé z obrázku, na náměstí jsou tři skupinky malolistých lip. U prostřední z nich je morový sloup z roku 1685 a u krajních jsou kamenné kašny, z nichž západní je z roku 1715 a východní je kopie původní kašny, která byla zničena během třicetileté války. Na náměstí je řada architektonicky cenných domů, z nich velké množství postavil nebo barokně upravil Octavio Broggio, český architekt italského původu, přední tvůrce litoměřického baroka. Domy na jižní straně náměstí mají zbudováno podloubí.

Votoček (1955) uvádí, že s výstavbou středověkého náměstí se zřejmě započalo od jeho současné

horní části, tedy na straně západní. Půdorysný útvar tohoto tržiště se zachoval do dnešní doby, s výjimkou východní části, která byla později změněna. K uvedenému řešení patří i skladba úzkých a protáhlých parcel s rytmem šítových domů, původně asi pouze dřevěných, kterých se sem mělo vejít co nejvíce. Tehdy se sem přemístilo dění a začaly se tu konat veřejné trhy, připomínané již roku 1234, zatímco původní tržiště na břehu Labe se stalo jen celní stanicí.

2.4 Vybrané cenné památky

Budova gotické Radnice

Původní budova radnice vznikla na konci 14. století (poprvé doložená roku 1397), kdy ve své hmotě zahrnula i kamenná jádra dvou měšťanských domů ze 13. století. Byla vystavena z hladce opracovaných kvádrů ve stylu vrcholné gotiky, přičemž kvádry stavby dosahují až do druhého patra dnešní budovy. Při velkém požáru města v roce 1537 však byla silně poškozena. Město se nespokojilo s pouhou opravou budovy, ale přikročilo k velkorysé novostavbě, která zahrnovala i sousední parcelu na náměstí. Soudobé prameny za stavitele této budovy označují mistra Pavla, po jeho smrti stavbu dokončil mistr Jiří. Budova radnice byla první renesanční stavbou v měšťanském prostředí v rámci severních Čech. Její průčelí původně zřejmě s bíločerveným sgrafitem završovaly vysoké renesanční štíty, na nichž jsou patrné vlivy saské (volutové z náměstí) a italské (obloučkové z Dlouhé ulice) renesance. Z podloubí, klenutého původně křížovými klenbami, vedl do radnice nový gotickorenesanční portál. Vchod ústl do zvýšené haly s jedinečným vnitřním schodištěm na krakorcích a reliéfní výzdobou, datovanou letopočtem 1538 na parapetu podesty. Dokončení celé stavby datuje letopočet 1539 na severním pilíři. Ten je dále zdoben městským znakem a medailóny s reliéfními bustami měšťanů a měšťanek. V dolní části pilíře je po pravé straně umístěn železný „loket“, tj. stará délková míra pro potřeby místního trhu.

První větší renovace budovy byla podniknuta velice brzy, již v roce 1662, kdy byly sníženy střechy, každý z jejích hřebenů byl opatřen věžičkou a byly opraveny štíty. K dalším opravám objektu došlo také v roce 1672 a 1748. I přes opravy objekt postupně chátral, a proto byly v roce 1839 městské úřady přesunuty do tzv. Kalicha a budova radnice zůstala 12 let prázdná. K jejímu citlivému zrestaurování pro účely krajského soudu došlo až v letech 1852-1853. Architekt Jan Kranner respektoval renesanční ráz objektu, který doznal nejpodstatnějších změn v rozdělení okenních otvorů. Byly odstraněny barokní věžičky a původní renesanční byla opravena. Nepříznivě se ovšem budovy dotklo zázemí loubí do Dlouhé ulice, k němuž došlo v letech 1867 a 1872 a na straně náměstí pak v letech 1873 a 1889. V roce 1909 byl krajský soud z budovy

přemístěn a o dva roky později byla znovu zahájena rekonstrukce. Nutné opravy pro využití budovy jako muzea (Stadtmuseum) však přerušilo vypuknutí první světové války. Rekonstrukce s velkými obtížemi, kdy se například 16. dubna 1916 v důsledku působení spodní vody zřítíl střední sloup podloubí, byla dokončena až v roce 1927. Počátkem 90. let 20. století získala budova novou vnější omítku a přízemní prostory byly upraveny pro komerční využití. (srov. www.muzeumlitomerice.cz)

Obrázek 24: Stará radnice po rekonstrukci v roce 1927 (vlevo) a počátkem 90. let (vpravo)

Zdroj: www.muzeumlitomerice.cz

Gotické dvojče

Gotické dvojče je nejstarším zachovalým měšťanským domem ze 2. poloviny 15. století. Tento pozdně gotický dům má dvojitý štít a uvnitř v patře se nachází unikátní rozlehlá renesanční srubová místnost. Srubová místnost (tzv. kufr) byla obnovena až při rekonstrukci započaté v roce 1980. Ve spodním podlaží, v úrovni terénu, jsou dvě místnosti, přičemž levá část, dříve průjezdná, svým obloukem navazuje na přední dům U Modrého hroznů, a vedlejší pravá má charakter mázhausu. Tento prostor byl užíván především k výčepu piva, případně k provozování další obchodní činnosti či řemesla. Dům se nachází se ve dvorním traktu Jezuitské ulice čp. 4/12a, též historicky cenného, renesančně přestavěného domu (stavitelem Ambrožem Ballim) nazvaného U Modrého hroznů. S tímto domem bylo dvojče odedávna neoddělitelně propojeno pavlačí, kterou v 19. století vystřídal spojka zastřešených dřevěných schodišť vedoucích z prvních podlaží obou částí domů na úroveň uličního terénu.

Obrázek 25: Gotické dvojče a dům U Modrého hroznu

Zdroj: <https://lenkaklok.wixsite.com/g2litomerice/goticke-dvojce-dum-umeni?pgid=jpikvvo1-bc3c5f2c-e518-4725-ba09-aebf0fb6a8fb>

Dlouhá léta budovu Města spravovalo Oblastní muzeum Litoměřice. Dnes je tento dům, ve vlastnictví i správě Města Litoměřice, sdílený jeho uživateli Galerií Gotické dvojče v 1. podlaží a litografickou dílnou Institutu kresby a grafiky, z. s. LITHO LITO v přízemí. (srov. <http://www.litomerice.cz/cz>)

Biskupská rezidence

Litoměřice se vyznačovaly velkým počtem kostelů, situovaných na ploše vlastního hradiště i na předměstích, podobně jako například stará velkomoravská sídla, a můžeme pouze předpokládat, že ty nejstarší původní kostely byly hlavně dřevěné. Z církevních staveb je to ale také biskupská rezidence, tedy objekt na východním návrší Dómského pahorku, který společně s katedrálou sv. Štěpána a zvonicí (nejvyšší objekt na Dómském pahorku) tvořily a dodnes tvoří výraznou dominantu města Litoměřice. Rezidence byla vystavěna na místě původních budov kapituly z 11. století podle plánů Giulio Broggia, a to v letech 1683-1701 jako dvoupatrová, čelem k řece obrácená stavba. Nachází se zde také kaple sv. Vavřince a malby F. Kučery a Ch. Tietze. V přízemí budovy je umístěna velká knihovna, vybudovaná z největší části koncem 18. století za biskupa Emanuela Arnošta z Valdštejna. V patře se nachází trůnní sál s nádhernou nástropní výmalbou. Dvoupatrová budova je postavena na půdorysu široce rozevřeného písmene U, s jižní fasádou otevřenou do Polabské nížiny. Severní fasáda, spolu s přilehlým nádvořím a bočními křídly formuje uzavřenou, typicky barokní kompozici hlavního vstupu. U jižního průčelí je při pohledu na stavbu zcela zřejmý suterén a sklep. Z druhého severozápadního patra vede zděný spojovací můstek do katedrály. Jižní průčelí se středovým rizalitem v délce tří os je členěné patnácti okenními osami. Severní obvodová stěna, také se středovým rizalitem o pěti osách, je dělena devíti okenními osami. Východní a západní je rytmizována šesti okenními osami a do

severních stěn bočních křídel jsou v každém patře prolomeny tři samostatné okenní otvory. Střed rizalitu zaujímá hlavní vstup do objektu, který je krytý portikem s dórskými sloupy a s kladím. To vytváří balkón přístupný dveřmi z prvního patra. Nad okny v 1. patře se nachází supraporta se vsazeným z kamene vytesaným biskupským znakem. Fasáda dosahuje kontrastní barevnosti, což lze považovat za typický znak barokní estetiky. Jižní rizalit doplňuje trojúhelníkový štít. Obvodová stěna, vyjma středového rizalitu, byla směrem do čestného dvora v přízemí otevřena průchozími arkádami, které byly v pozdějších dobách zaslepeny. Valbové střechy, které byly původně kryté šindelem, disponují velmi nízkým sklonem, což poukazuje na italský původ architekta. (srov. Kuča, 2011)

V předcházejícím textu uvedené charakteristické rysy jsou zřejmé i z obrázku 26. K uvedenému je ale nutné doplnit, že i vnitřní dispozice objektu nesou také silně barokní znaky, tak jak to bylo charakterizováno u popisu vnější dispozice.

Obrázek 26: Biskupská rezidence

Zdroj: <https://www.dltm.cz/biskupska-rezidence>

V roce 2016 byla na návrh biskupství vytvořena ateliérem „*Facis architekti*“ (<https://www.facis.cz/atelier/>) urbanistická studie pod názvem „*Obnova a regenerace parteru a hospodářských budov biskupské rezidence*“. Úkolem této studie bylo za pomoci několika

situačních schémat definovat potenciál optimálního využití objektů a prostor Dómského pahorku.

Bývalý královský hrad

Hrad vznikl zřejmě již ve 2. polovině 13. století, za Přemysla Otakara II. Přestavěn byl na začátku vlády Karla IV. a začleněn do nového pásu hradeb. Jeho přestavba úzce souvisela s tehdejší podstatným rozšířením města a novým opevněním. Původní hrad zaujímal mimo jiné i část dnešního pivovaru. O vlastním opevnění a vnitřní zástavbě hradu se toho ví bohužel málo, protože zbytky jeho fortifikace byly v průběhu staletí zničeny různými stavebními úpravami. V *"Novém paláci"* s vysokou střechou a domácí kaplí přebývali při svých krátkých pobytech čeští králové, nacházelo se zde ale také sídlo krajského sudího a možná, že v areálu hradu byla i dříve v pramenech doložená mincovna, kterou však v roce 1300 nechal král Václav II. přemístit do Kutné Hory. (srov. <http://www.northwestconvention.cz/cz/>) Kotyza a Kotyzová (2011, s. 24) uvádějí, že zřejmě až počátkem 16. století byl samostatně stojící hradní objekt začleněn do městského opevnění. Ovšem v této době již opevněné místo zaniklo, sloužilo k hospodářským účelům a pomalu se vytrácelo z povědomí obyvatel města. Hrad poté roku 1655 vyhořel a jeho torza, hlavně královský palác s drobnou kaplí v síle zdi, byla přestavěna v 18. století na městský pivovar. Po bývalém královském hradu zůstal kromě několika torzovitých objektů jen pomístní název Hrádek. V letech 2007-2011 proběhla nákladná rekonstrukce a přestavba tohoto bývalého gotického hradu s pracovním názvem „*Svatostánek českého vinařství*“. Jejím výsledkem byl vznik multifunkčního prostoru, jehož součástí je revitalizované nádvoří a správní budova. (srov. <http://www.northwestconvention.cz/cz/>)

Obrázek 27: Bývalý gotický hrad

Zdroj: <http://www.northwestconvention.cz/cz/>

Bývalý hrad je od roku 1964 chráněn jako kulturní památka.

Dům U Černého orla

Je jedním z nejvýznamnějších měšťanských renesančních domů v Litoměřicích. Prvním známým majitelem domu U Černého orla byl Dionýz Houška, příslušník litoměřických patricijských rodů, pro něhož rozlehlý palácový dům na jižní straně náměstí vystavěl před rokem 1564 významný italský stavitel Ambrosio Balli. V roce 1575 Dům hostí císaře a českého krále Maxmiliána II. Habsburského, s císařovnou Marií Španělskou a synem Matyášem. V roce 1628 dům získává do vlastnictví Šimon Petr Aulík, který byl až do roku 1624 císařským rychtářem v Litoměřicích. Dne 14. června 1650 byl Aulíkův dům a k němu přináležející majetek vyjmut ze svazku městského práva, a vložením do desek zemských (s platností zpětně k roku 1628) povýšen na rytířské sídlo, nazvané – zjevně stále s odkazem na návštěvu Maxmiliána II. – „*Králov hrádek (Königsburg)*“. Zřejmě od tohoto roku (až do poloviny 19. století) visela nad vjezdem do domu dřevěná tabule s říšským orlem a třířádkovým nápisem: „*SALVA GUARDIA – KRÁLŮV HRÁDEK – KONIGS PÜRCEL*“, což byla součást privilegia, které Šimon Aulík z Třebnice získal od císaře Ferdinanda III. V roce 1715 je pak poprvé v domě zmiňován hostinec, zvaný „*Bílý lev*“. Dne 24. července 1726 prodal Ferdinand svobodný pán z Třebnice a na Králově Hrádku, zřejmě kvůli finančním těžkostem dům i s vinicemi městské obci, za částku 6900 zlatých. Tím byl dům vyjmut ze zemské pravomoci a stal se majetkem města. (srov. <https://www.grandhotelsalva.cz/>) V roce 1950 byly Litoměřice prohlášeny památkovou rezervací a při této příležitosti byla zpracována zaměření významnějších historických budov ve městě, včetně domu U Černého orla. V roce 1951 se pak započalo s jeho rozsáhlou rekonstrukcí. Na obrázku 28 je zobrazen dům U Černého orla na Mírovém náměstí č.p. 12/4 (dnešní hotel Salva Guarda).

Obrázek 28: Dům U Černého orla v roce 1914 a dnes jako Hotel Salva Guarda

Zdroj: <https://www.litomerice-leitmeritz.net/>, <https://pamatkovykatalog.cz/dum-14083821>

Kostel svatého Jakuba s klášteřem

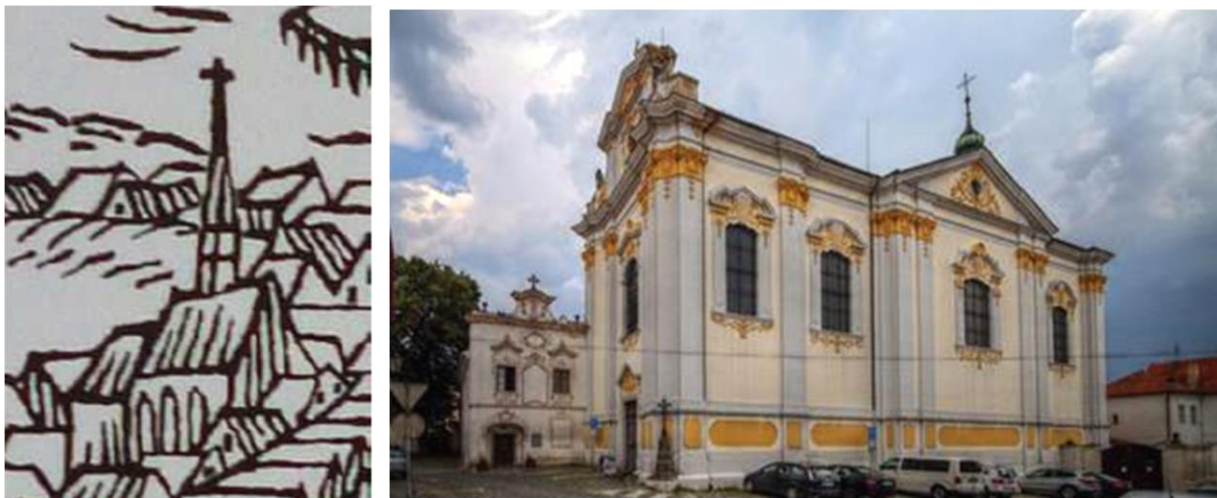
Dominikánský klášter s kostelem svatého Jakuba v Litoměřicích původně patřil příslušníkům františkánského řádu, tzv. minoritům. Zakladatelem byl pražský biskup Jan II., který roku 1233 dal postavit klášter s kostelem sv. Jakuba, a již v srpnu roku 1235 byli uvedeni do tohoto nového kláštera italští františkáni, jejichž představený se jmenoval Klement. (Luksch, 1920, s. 127) V roce 1339, tedy ještě před rozšířením města Litoměřice, je uvedena „*budova kostela svatého Jakuba ve městě*“. (Kuča, 2002, s. 536) Minorité se usadili u kostela sv. Jakuba, jenž podle archeologického zjištění již tehdy stál jako jednoduchá stavba s orientací na jihozápad–severovýchod, snad již ve 2. polovině 12. století. Klášter s kostelem se postupně ocitl v parkánu na vnější straně původních nejstarších městských hradeb. To bylo bezpečně dokázáno archeologickými odkryvy původní hradby před jeho západním průčelím.

Moc uvádí, že katastrofu pro klášter přinesly husitské války, zejména rok 1420, kdy husité přepadli klášter, který zničili a řeholníky pobili. Klášter byl sice později obnoven, ale nenabyl již dřívější úrovně, a především v době utrakvistického panství upadal. V roce 1611 byl klášter i s kostelem vyplněn pobouřenou lůzou, aby po vypuknutí stavovského povstání roku 1618 byl i s příslušenstvím zkonfiskován a roku 1619 prodán německým luteránským měšťanům. Kostel byl proměněn v luteránskou modlitebnu. Po bitvě na Bílé Hoře byl klášter vrácen i s částí zabaveného majetku původním majitelům. Přesto dále klášter i s kostelem velice utrpěl za třicetileté války různými nepřátelskými vpády. Teprve v letech 1662 až 1667 obdržel kostel s klášteřem dnešní barokní podobu. Počátkem 18. století byl klášter opuštěn a v roce 1785 byl minoritským konventem dokonce úplně zrušen. Teprve až roku 1788 byl klášter osazen dominikány, kteří byli odvoláni z kláštera sv. Michala, který byl Josefem II. zrušen. (Moc, 1947)

Původní kostel sv. Jakuba je vyobrazen ve Willenbergově dřevorytu z roku 1602, viz obrázek 29 (vlevo) a stejný kostel s klášteřem v současnosti (vpravo).

Na zobrazení můžeme vidět převážně jeho severozápadní část se třemi vysokými gotickými okny, vtaženým nízkým chórem, příkrou sedlovou střechou a špičatou střešní věžičkou. (Kotyza, Smetana, Tomas & Benešová, 1997) Klášter stojí na Dominikánském náměstí východně od Mírového (hlavního) náměstí. V okolí sice platí zóna placeného parkování, ale od železniční zastávky Litoměřice město a autobusového nádraží je vzdálen cca pouze 300 m. Dominikáni v klášteři sídlili až do roku 1950, kdy byl klášter nuceně uzavřen. Po nich také nese okolí bývalého minoritského kláštera názvy jako Dominikánské náměstí či ulice Dominikánská a Velká Dominikánská.

Obrázek 29: Původní a současné vyobrazení kostele sv. Jakuba s klášteřem

Zdroj: Kotyza, Smetana, Tomas & Benešová, 1997, Mapy.cz

Opevnění Litoměřic

Prvé zmínky o ohrazení Litoměřic prvé vývojové fáze, tedy druhého decennia 13. století až poloviny 14. století, lze nalézt v listině z roku 1228, kde jsou uváděny pozemky kláštera v Teplé ležící uvnitř a vně města Litoměřic. Lze tedy předpokládat, že toto sídliště muselo mít pevné prostorové vymezení. Další zprávy o hradbách („muri“) se objevují brzy po polovině 13. století. Při uvážení půdorysu Litoměřic 13. století se považuje za velmi důležité položení a směry ulic města, kde obloukové formy ulic Okružní a Klášterní by snad mohly reprezentovat původní linii hradeb. (srov. Čelakovský, 1948) Všeobecně se má za to, že hradební systém Litoměřic byl ve 13. století značně složitý a skládal se z hradební zdi s několika kulatými baštami. Nový pás hradeb za karlovského rozšíření (tj. 14. století), který je do dnešních dnů do určité míry zachovaný, měl jen jeden opěrný bod, a to v pravoúhlém severozápadním cípu, kterým byl královský hrad.

Jak je zřejmé z následujícího obrázku 30, zatímco se starší útvar hrazeného tržiště zařezával do svého okolí způsobem značně násilným a tvrdým, využívala nová hradba daleko obratněji přirozených podmínek zdejšího terénu a zahrnula do svého obvodu téměř všechnu osídlenou plochu tehdejšího města, zejména pak východní předměstí. Jak uvádí Kotyza et al. (1997), hrazený prostor tak nabyl rozsahu více jakž dvojnásobného a městská věž se stala jeho skutečným středem. Kolem dále existovala stará předměstí, těsně se přimykající k hradbám. Nejrozsáhlejší z nich na západě s Novým městem na Dómském pahorku, předměstím Rybáře u řeky, snad i Hroby na západě, dále severovýchodně Voldán, Zásada, v údolí mezi Novým městem a městem se nacházela Dubina, na východě města Újezd, Bejňov a Svárov.

Map of Olomouc showing historical fortifications and landmarks. The map includes a legend with color-coded lines and shapes representing different historical periods and structures. Key locations labeled include the Domský pahorek, klášter dominikánů sv. Michala, klášter minoritů, sv. Jákoba, radnice, Věch svatých, sv. Václava, sv. Štěpána a Věch svatých, sv. Jiří, sv. Jana Křtitele, Panny Marie, and sv. Václava. A scale bar indicates 0, 100, and 200 meters. An inset map shows the 'nový královský hrad' (new royal castle) area.

Legend:

- nejstarší městské opevnění a kamenné stavby ve městě (13. století)
- variantní průběh nejstaršího městského opevnění (podle P. Macka 1989)
- dvůr tepelského kláštera
- opevnění Domského pahorku (11.–16. století)
- přibližný rozsah starého královského hradu na Domském pahorku
- hypotetické věže a opevnění nového královského hradu (po roce 1250)
- opevnění z doby Karla IV. (po roce 1350)
- karlovský palác a věž nového hradu
- parkánová zeď

Část věžic hradebního systému byla v 19. století empírově upravena k obytným účelům. Celková rekonstrukce této části městských hradeb a dvou bašt proběhla především v roce 1996 podle projektu architektky Jarmily Antošové. Dnes se v původních baštách nachází dílna ručního papíru a muzeum Blumentritta a Rizala. Za další zachovalou část městského opevnění je možné považovat Jezuitskou hvězdárnu (Lusthaus), která byla zřízena v tzv. hranolové věžici v roce 1705. V současné době je v tomto objektu s výrazným štukem zdobenou fasádou a zděnými vikýři jehlancovité střechy umístěna Galerie marionet. Objekt je památkově chráněn v rámci souboru městského opevnění města Litoměřice. V památkovém katalogu Národního památkového ústavu je zapsán jako „*Krutina VII. S baštou, věžicí, zvanou jezuitská hvězdárna čp. 292 a věží*“.

2.5 Obraz Litoměřic v současnosti

2.5.1 Charakteristika vzorku respondentů

V rámci dotazníkového šetření bylo v průběhu měsíce dubna 2021 osloveno 73 občanů města Litoměřice. Z rozeslaných dotazníků se jich vrátilo vyplněných 59 (tj. 80,8 %), z toho bylo 27 od mužů (45,8 %) a 32 od žen (54,2 %). V tabulce 4 je uvedeno rozdělení respondentů (mužů i žen) dle věkové skupiny. Pohlaví a věk respondentů byl odpovědí na první a druhou výzkumnou otázku.

Tabulka 4: Zastoupení respondentů podle věku a pohlaví

	Ukazatel	20-34	35-49	50-64	65 a více	celkem
Muži	Počet	12	7	5	3	27
	%	44,5	25,9	18,5	11,1	100,0
Ženy	Počet	11	9	10	2	32
	%	34,4	28,1	31,2	6,3	100,0
Celkem	Počet	23	16	15	5	59
	%	39,0	27,1	25,4	8,5	100,0

Z tabulky je zřejmé, že nejvyšší počet respondentů byl z věkové skupiny 20-34 roků (39,0 %) a to jak u mužů (44,5 %), tak i žen (34,4 %). Naopak nejmenší počet respondentů byl ve věkové kategorii 65 a více roků (8,5 %), což bylo 11,1 % u mužů a 6,3 % u žen.

Důležité je zde uvést, že při tvorbě dotazníku bylo počítáno s tím, že s délkou dotazníku klesá ochota respondentů na otázky odpovídat. Proto byl zvolen menší počet otázek zaměřených přímo k podstatě řešeného problému. Současně bylo dbáno na to, aby otázka byla položena tak, aby měl respondent šanci na ni odpovědět.

2.5.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Po rozdělení respondentů podle věku a pohlaví následovalo vyhodnocení dalších výzkumných otázek v následujícím pořadí:

Otázka 3: Napište, co Vás napadne při slovním spojení „město Litoměřice“?

Jako odpovědi při slovním spojení „město Litoměřice“, byly nejčastěji uváděny odpovědi jako: Litoměřice je město s bohatou historií, je městem památek, královským městem, městem Zahrady Čech, ale také vinařským městem nebo centrem vinařství Čech. Objevily se ale také odpovědi typu, že Litoměřice jsou městem Karla Hynka Máchy nebo liturgickým městem (nebo také konfese), popřípadě centrem náboženského hnutí v českých zemích.

Otázka č. 4: Zaškrtněte, do jaké míry souhlasíte s výrokem: Litoměřice jsou město

Hodnocení otázky probíhalo na 5 bodové škále míry souhlasu s uvedeným textem:

Odpověď	ano	spíše ano	nevím	spíše ne	ne
Body	2	1	0	-1	-2

Dle uvedené tabulky byl vypočten index souhlasu, a to v návaznosti na věk a pohlaví respondentů. Výpočet byl proveden v tabulkovém procesoru Microsoft Excel. Výsledky byly zpracovány zvlášť za muže a ženy, tak i celkem za všechny respondenty, viz tabulka 5.

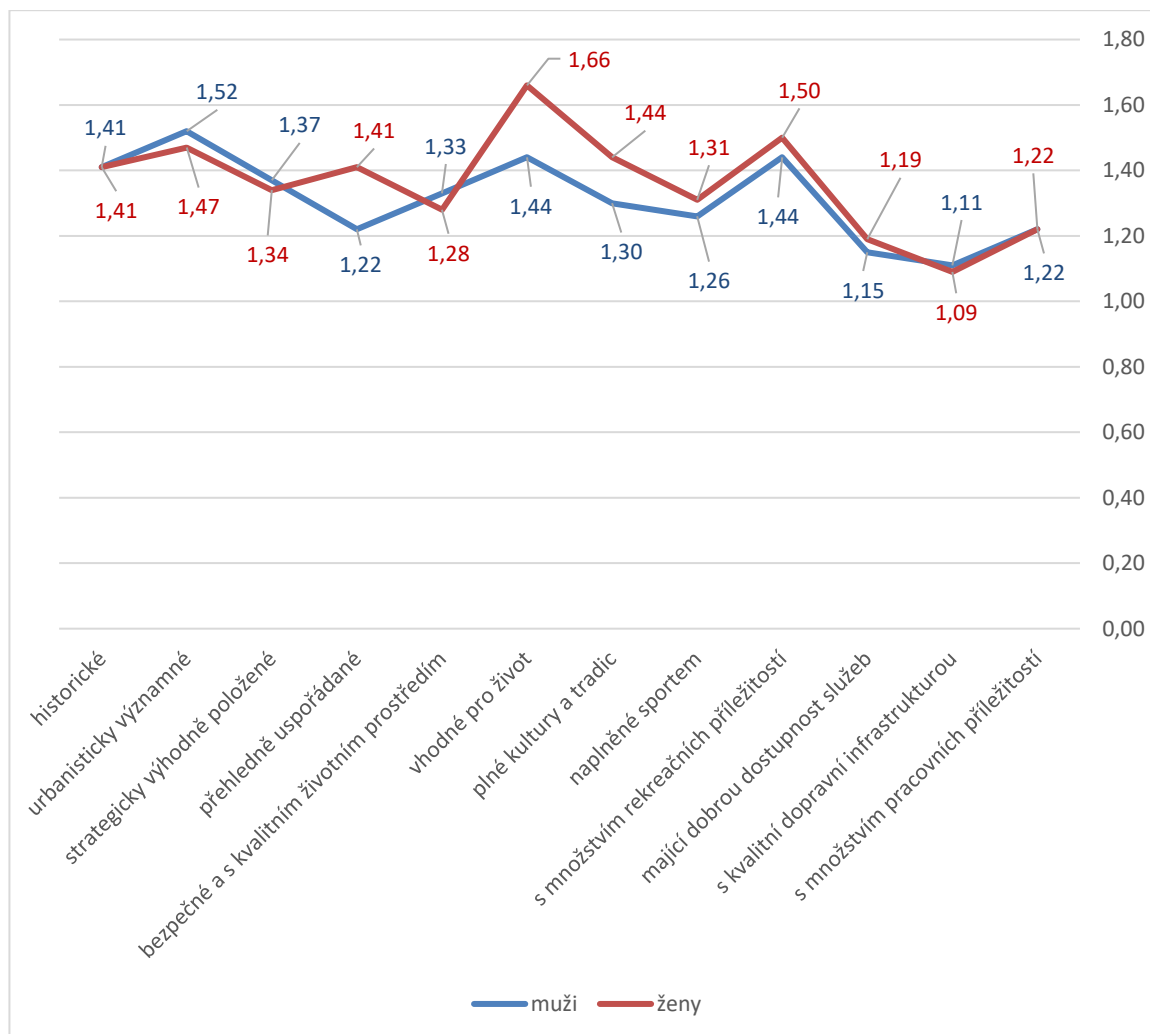
Tabulka 5: Zhodnocení otázky 4 dotazníku (všichni respondenti celkem)

Výrok	Počet respondentů celkem					
	ano	spíše ano	nevím	spíše ne	ne	index
1. historické	33	16	6	0	4	1,41
2. urbanisticky významné	29	19	9	2	0	1,49
3. strategicky výhodně položené	28	17	12	2	0	1,36
4. přehledně uspořádané	36	11	7	4	1	1,32
5. bezpečné a s kvalitním životním prostředím	40	7	5	7	0	1,31
6. vhodné pro život	44	8	3	4	0	1,56
7. plné kultury a tradic	37	12	3	7	0	1,37
8. naplněné sportem	35	12	6	6	0	1,29
9. s množstvím rekreačních příležitostí	40	9	6	3	1	1,47
10. mající dobrou dostupnost služeb	31	13	6	7	2	1,17
11. s kvalitní dopravní infrastrukturou	29	12	10	8	0	1,10
12. s množstvím pracovních příležitostí	32	13	4	10	0	1,22

Jak vyplývá z tabulky, nejvyšší míru souhlasu deklarovali respondenti s výrokem: vhodné pro život (1,56), urbanisticky významné (index 1,49), s množstvím rekreačních příležitostí (1,47) a historické (1,47). Naopak nejnižší míru souhlasu respondenti deklarovali s výrokem: s kvalitní dopravní infrastrukturou (index 1,10), mající dobrou dostupnost služeb (1,17) a s množstvím pracovních příležitostí (1,22).

Rozdílný názor mužů a žen je uveden v grafu 2, kde jsou uvedeny indexy odpovědí na předložené dotazníkové výroky u otázky 4. Z grafu je zřejmé, že ženy ve svých názorech kladněji hodnotily proti mužům Litoměřice zejména jako město vhodné pro život (index 1,44 muži; 1,66 ženy), s množstvím rekreačních příležitostí (1,44 muži; 1,50 ženy) a plné kultury a tradic (1,30 muži; 1,44 ženy).

Graf 2: Porovnání názorů mužů a žen (indexy)

Z grafu také vyplývá to, že obě pohlaví vysoko hodnotila Litoměřice jako město historické (1,41 muži; 1,41 ženy) a urbanisticky významné (1,52 muži; 1,47 ženy), viz tabulky 6 a 7. Nejvyšší podporu u mužů věkové kategorie 20-34 roků, stejně jako u stejné kategorie žen dosáhlo spojení „Litoměřice vhodné pro život“ (index 1,75 muži; 1,73 ženy). U mužů stejné věkové kategorie to pak ještě bylo spojení „Litoměřice bezpečné a s kvalitním životním prostředím“ (index 1,58). Nejnižší podporu u věkové kategorie 20-34 roků u mužů dosáhlo překvapivě spojení „Litoměřice historické“ (index 0,67) a u žen „Litoměřice strategicky výhodně položené“ (index 0,73). U věkové kategorie 35-49 roků bylo dosaženo nejvyššího indexu u mužů v případě spojení „Litoměřice urbanisticky významné“ (index 1,86) a „Litoměřice historické“ (index 1,71). U žen to bylo ve stejné kategorii u spojení „Litoměřice vhodné pro život“ (index 1,78), „Litoměřice urbanisticky významné“ a „Litoměřice s množstvím rekreačních příležitostí“ (shodně u obou index 1,67).

Tabulka 6: Porovnání názorů mužů v závislosti na věku (indexy)

Výrok	Muži				
	věková kategorie/index				
	20-34	35-49	50-64	65 a více	všichni resp.
1. historické	0,67	1,71	2,40	2,00	1,41
2. urbanisticky významné	1,17	1,86	1,60	2,00	1,52
3. strategicky výhodně položené	0,75	1,71	2,00	2,00	1,37
4. přehledně uspořádané	1,25	1,57	0,80	1,00	1,22
5. bezpečné a s kvalitním živ. prostředím	1,58	1,43	1,40	0,00	1,33
6. vhodné pro život	1,75	1,71	1,20	0,00	1,44
7. plné kultury a tradic	1,17	1,57	1,40	1,00	1,30
8. naplněné sportem	1,00	1,57	1,60	1,00	1,26
9. s množstvím rekreačních příležitostí	1,33	1,57	1,60	1,33	1,44
10. mající dobrou dostupnost služeb	1,00	1,43	1,00	1,33	1,15
11. s kvalitní dopravní infrastrukturou	1,33	1,00	0,60	1,33	1,11
12. s množstvím pracovních příležitostí	1,33	1,00	0,80	2,00	1,22

Nejnižšího indexu bylo u věkové kategorie 35-49 roků dosaženo u mužů v případě spojení „*Litoměřice s kvalitní dopravní infrastrukturou*“ a „*Litoměřice s množstvím pracovních příležitostí*“ (shodně u obou index 1,00). U žen bylo u stejné věkové kategorie dosaženo nejnižšího indexu u spojení „*Litoměřice s kvalitní dopravní infrastrukturou*“ (index 0,89).

Nejvyšší podporu u mužů věkové kategorie 50-64 roků bylo dosaženo u spojení „*Litoměřice historické*“ (index 2,40) a „*Litoměřice strategicky výhodně položené*“ (index 2,00). U žen ve stejné věkové kategorie získalo nejvyšší podporu spojení „*Litoměřice plné kultury a tradic*“ a „*Litoměřice strategicky výhodně položené*“ (shodně index 1,70). Nejmenší podporu mužů ve stejné věkové kategorii získalo spojení „*Litoměřice s kvalitní dopravní infrastrukturou*“ (index 0,60), u žen to bylo spojení „*Litoměřice bezpečné a s kvalitním životním prostředím*“ a „*Litoměřice s kvalitní dopravní infrastrukturou*“ (shodně u obou index 0,90).

U mužů věkové kategorie 65 a více roků bylo dosaženo nejvyšší podpory u spojení hned několik spojení a to „*Litoměřice historické, urbanisticky významné, strategicky výhodně položené*“ a „*s množstvím pracovních příležitostí*“ (index shodně u všech 2,00). U žen ve stejné věkové kategorie získalo nejvyšší podporu spojení „*Litoměřice strategicky výhodně položené*“ (index 3,00). Nejmenší podporu mužů ve stejné věkové kategorii získalo spojení „*Litoměřice bezpečné a s kvalitním životním prostředím*“ a „*Litoměřice vhodné pro život*“ (shodně index 0,00), u žen to bylo spojení „*Litoměřice bezpečné a s kvalitním životním prostředím*“ a „*Litoměřice plné kultury a tradic*“ (shodně u obou index 0,50).

Tabulka 7: Porovnání názorů žen v závislosti na věku (indexy)

Ženy Výrok	věková kategorie/index				
	20-34	35-49	50-64	65 a více	všichni resp.
1. historické	1,09	1,56	1,50	2,00	1,41
2. urbanisticky významné	1,27	1,67	1,50	1,50	1,47
3. strategicky výhodně položené	0,73	1,33	1,70	3,00	1,34
4. přehledně uspořádané	1,55	1,44	1,10	2,00	1,41
5. bezpečné a s kvalitním živ. prostředím	1,55	1,56	0,90	0,50	1,28
6. vhodné pro život	1,73	1,78	1,60	1,00	1,66
7. plné kultury a tradic	1,36	1,44	1,70	0,50	1,44
8. naplněné sportem	1,18	1,44	1,20	2,00	1,31
9. s množstvím rekreačních příležitostí	1,55	1,67	1,40	1,00	1,50
10. mající dobrou dostupnost služeb	0,91	1,00	1,50	2,00	1,19
11. s kvalitní dopravní infrastrukturou	1,27	0,89	0,90	2,00	1,09
12. s množstvím pracovních příležitostí	1,27	1,11	1,00	2,50	1,22

Otázka č. 5: Co považujete za symboly města?

Mimo nového celkového vizuálního symbolu města Litoměřice, zejména loga, viz obrázek 31, které bylo vybráno v designérské soutěži v roce 2019 a jehož autorkou byla Eva Vopelková, byly respondenty za symboly Litoměřic vybrány další symboly uvedené v grafu 3.

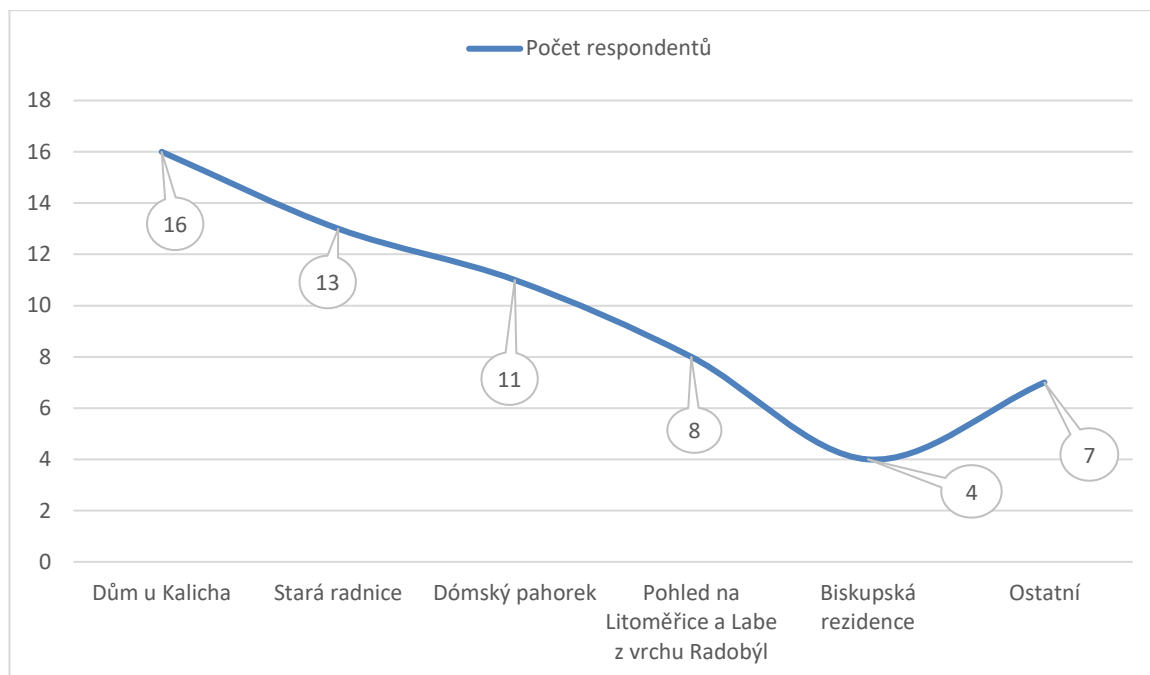
Obrázek 31: Logo města Litoměřice

Zdroj: <https://www.designportal.cz/litomerice/>

Nejvíce respondentů v dotazníkovém šetření vybralo právě budovu lidově nazývanou Kalich, která je spolu s vlnkou představující řeku Labe znázorněna na logu města. Původně pozdně gotický Dům Kalich (z 1. poloviny 16. století), původně nazývaný jako Dům pod Bání, je městský dům umístěný na Mírovém náměstí č. 15/7 v Litoměřicích. Kotyza uvádí, že dům, viz obrázek 32, byl v letech 1570 až 1580 renesančně přestavěn pro litoměřickou městskou honoraci, rodinu Mrázů z Milešovy. Stavitelem domu byl vlašský architekt Ambrosio Balli. (Kotyza et al., 1997) Věž domu měla ukazovat kališnickou náboženskou orientaci lidí, kteří si dům nechali postavit. Dnešní úprava pochází z let 1950-1955 a v domě sídlí městský úřad a informační centrum.

Graf 3: Co považujete za symboly města?

Obrázek 32: Dům Kalich v roce 1880 (na obrázku vlevo a v současnosti vpravo)

Zdroj: <https://litomerice-leitmeritz.net/>

Otázka č. 6: Které lokality nebo objekty ve městě ve Vás vzbuzují?

V otázce dotazníku, které lokality nebo objekty města vzbuzují u respondentů pozitivní a negativní pocity, bylo zjištěno, že pozitivní pocity vzbuzuje nejčastěji Mírové náměstí (51,4 % respondentů) a Dómský pahorek (39,3 % respondentů). U Mírového náměstí respondenti v dodatcích vyzdvihovali i jeho bezpečnost. Dále v odpovědích respondenti jmenovali Jiráskovy

sady (litoměřický central park), Střelecký ostrov, Hotel Salva Guarda, biskupskou rezidenci a další. V této souvislosti je nutné uvést, že Jiráskovy sady, viz obrázek 33, v roce 2017 získaly titul „Park roku“, což však nebylo prvním oceněním, protože park se již objevil v ročence Česká architektura 2015–2016. Přitom tento největší litoměřický park vznikl na základech dvou školních hřišť z poloviny 19. století a první významnější parkové úpravy byly provedeny v letech 1890–1892. Celou atmosféru parku podtrhují zcela originální prvky, které pro Jiráskovy sady navrhli výtvarníci z Vysoké uměleckoprůmyslové školy. Parkem, který má rozlohu 5,3 hektaru vedou dvě páteřní linie z červeného asfaltu, na které navazují další menší dlážděné cesty.

Obrázek 33: Jiráskovy sady v Litoměřicích

Zdroj: <https://www.promenypromesta.cz/>; <https://admagazin.sk/green/jiraskovy-sady-v-litomericich/>

Negativní pocity u respondentů vzbuzovalo nejčastěji vlakové nádraží Litoměřice město (56,1 % respondentů) a bývalý pivovar. Přestože probíhá postupná revitalizace nádraží, je zřejmé, že nespokojenost s jeho stavem je veliká. V roce 2019 byla ve stanici provedena výměna fasády, další rok byl věnovaný opravám spojeným s interiérem budovy. V současné době dochází ke stavebním zásahům v odbavovací hale a zázemí pro železniční a autobusové dopravce. Nachystán je i projekt zahrnující zásadnější a stavebně náročnější úpravy, které spočívají v modernizaci nástupišť vybavených novým mobiliářem a informačním a orientačním systémem, včetně vybudování bezbariérovosti, které by mělo zajistit pohodlný nástup cestujících do vlaků. Negativní pocity respondentů v dotazníkovém šetření vzbuzoval také areál bývalých kasáren Armády ČR na západním předměstí Litoměřic, ale také historická novo-gotická vila Pfaffenhof, postavená roku 1893. Jak uvádí Despa (2019), vila byla obývaná několika rodinami až do začátku 90. let minulého století, kdy však vlivem neodborné rekonstrukce došlo k devastaci unikátního vytápění, které bylo instalováno v zdech, zároveň byla otlučena veškerá omítka z vnitřních stěn a byly zničeny mozaikové podlahy v koupelnách. Jedinou pozitivní věcí z celé rekonstrukce bylo nahrazení dřevěných trámů, a to ocelovými traversami, které jsou důvodem, proč vila ještě dnes

stojí. Dnes je však vila bohužel pod útokem vandalů, sprejerů a zlodějů cihel. Majitelem vily je v současnosti švýcarský podnikatel, který ale odmítá jakoukoli komunikaci s městem i prodej vily.

7. Utvořte pořadí nejvýznamnějších historických a urbanistických celků nebo památek

V této otázce byli respondenti požádáni, aby utvořili pořadí pro ně nejvýznamnějších historických a urbanistických celků nebo památek z jim předloženého seznamu:

1. Panorama města;
2. Mírové náměstí s morovým sloupem;
3. Stará radnice;
4. Městské hradby;
5. Dómský pahorek;
6. Hrad Litoměřice;

Výsledky vypočteného průměrného pořadí oblíbenosti nejvýznamnějších historických a urbanistických celků nebo památek podle věku a pohlaví respondentů je uvedeno v tabulce 8.

Tabulka 8: Průměrné pořadí

Památk/celek	Panorama města	Mírové náměstí	Stará radnice	Městské hradby	Dómský pahorek	Hrad Litoměřice
Muži						
20-34	3,3	2,2	2,6	4,1	4,2	4,9
35-49	2,0	1,4	4,0	4,7	4,7	4,1
50-64	2,0	1,6	3,2	5,0	4,4	4,8
65 a více	4,7	1,7	4,0	4,7	2,3	3,7
Muži celkem	2,9	1,8	3,2	4,5	4,1	4,6
Ženy						
20-34	2,8	2,2	2,6	4,3	4,0	5,3
35-49	1,8	1,3	3,8	4,7	4,8	4,7
50-64	2,4	1,7	3,7	5,1	3,1	5,0
65 a více	5,0	1,5	4,5	4,5	1,5	4,0
Ženy celkem	2,5	1,8	3,4	4,7	3,8	4,9
Respondenti celkem	2,7	1,8	3,3	4,6	3,9	4,8

Na základě tabulky bylo možné konstatovat, že nezávisle na pohlaví a věku respondentů byla oblíbenost nejvýznamnějších historických a urbanistických celků nebo památek v pořadí:

1. Mírové náměstí s morovým sloupem;
2. Panorama města;
3. Stará radnice;
4. Dómský pahorek;
5. Městské hradby;
6. Hrad Litoměřice.

Oblíbenosti Mírového náměstí mezi obyvateli Litoměřic, ale i turisty bezesporu napomohlo i to, že v roce 2020 obdrželo Informační centrum v Litoměřicích diplom za umístění na III. místě v internetové anketě Oblíbené informační centrum roku. Přitom ohodnocené informační centrum má své sídlo na adrese Mírové náměstí 16/8a. Anketu Oblíbené informační centrum roku každoročně vyhlašuje Asociace turistických informačních center České republiky (ATIC ČR) ve spolupráci se společností Kam po Česku s.r.o.

2.5.3 Urbanistická koncepce města

Dle zpracované urbanistické koncepce města Litoměřice (č.1. 70681/09/ROZ/LKI, včetně změn a doplňků) je pro rozvoj města nezbytná vzájemná koordinace vztahů a dohoda samosprávných orgánů sousedících obcí o koordinaci navazující územně plánovací dokumentace protože kompaktní město a jeho zastavitelné plochy dosahují na některých místech až ke správním hranicím sousedních obcí, srůstají s jejich zastavěným územím (Mlékojedy, Miřejovice) nebo vytvářejí překryv zájmových ploch pro řešení infrastruktury dopravní i technické (Mlékojedy – nova jižní přeložka I/15; Žitenice, Trnovany – rezerva pro východní obvodovou páteřovou komunikaci).

Za výchozí prvky urbanistické struktury města považuje Územní plán města Litoměřice historické jádro (v rozsahu městské památkové rezervace vymezené ulicemi Mrázovou, Komenského, Na Valech, Mezibraní a tokem Labe), vnitřní prstenec kompaktního města, vnější prstenec (tvoří městské části vně od trasy železnice č.087 na okraji zastavěného a zastavitelného území města na severním břehu Labe a prostoru Želetic na jižním břehu Labe), koridor řeky, městská nábřeží a přilehlé ostrovy (plochy převážně dotčené záplavovým územím toku Labe a Ohře a vymezenými prvky systému ekologické stability. Nábřeží jsou určena pro hlavní relaxační prostory obyvatel města a tvoří protiváhu městského lesoparku Mostka a Jiráskových sadů) a lokální centra městských částí (Cihelna, Pod Radobýlem, Miřejovická stráň, Pokratická – jih, Pokratická – sever, Horní nádraží a Želetice), viz urbanistická koncepce v příloze III. a legenda k výkresům v příloze IV.

Z hlediska ochrany kompozičních vztahů a panoramatu města Litoměřic je důležité, že:

- Kompoziční vztahy jsou v případě Litoměřic specifickým předmětem ochrany, a tedy i specifickým limitem územního rozvoje a stavebních aktivit ve správním území města.
- Výškovou hladinu zástavby je třeba chránit s ohledem na zachování měřítka zastavění, charakteru zástavby městského jádra a zachování působnosti historických stavebních i přírodních dominant spolu vytvářejících jedinečnou scenerii města.
- Je třeba dbát na ochranu a působnost rámce přírodních horizontů okolních návrší (na západě Radobýl a Bídnice, na severu Mostná Hora, Bíla Straň, Kočka s horizontem Českého Středohoří, na východě vrch Na Šancích). Jako specifický prvek kompozice sídla působí i soutok Labe a Ohře s přilehlými prostory nábřeží a doprovodné zeleně.
- Lokální identita sídla je dána kromě charakteristické topografie vztahem a vzájemným působením přírodního rámce a stavebních dominant území. Zejména je třeba dbát na ochranu panoramatu historického města a jeho předměstí na straně jedné, na ochranu krajinného rámce a přírodního horizontu kotliny na straně druhé a zachovat osy průhledů na kulturní i přírodní dominanty sídla.
- Veškeré budoucí záměry, které mohou zasáhnout do panoramatu města a jeho střešní krajiny nebo do krajinného rámce, budou prověřeny se zvýšenou pozorností; investor musí prokázat, že jeho záměr nenaruší celkové panorama města, jeho střešní krajinu a krajinný rámeček. (srov. Územní plán Litoměřice, Opatření obecné povahy)

Z hlediska naplnění urbanisticko-architektonických záměrů města jsou důležité některé již vyhlášené soutěže, jako tomu bylo například v případě již uskutečněné obnovy Jiráskových sadů, ale i další skutky jako návrhy rekonstrukcí Labskozámeckého pivovaru, revitalizace území bývalých kasáren, říčního přístaviště apod. Zejména revitalizace bývalých kasáren v lokalitě Pod Radobýlem pro další rozvoj města stěžejní. Územní plán navrhuje využít lokalitu zejména pro bydlení (obytné a rodinné domy), ale také pro zabezpečení veřejné vybavenosti (areály pro vzdělávání, sociální služby, kulturní účely apod.). Tak byl v roce 2020 revitalizován například jeden z objektů bývalých kasáren, viz obrázek 34, pro podnikatelské využití, zahrnující i vybudování parkovací plochy. Nové sídlo bylo určeno pro Technické služby města (TSM). Jednalo se o dvoupodlažní objekt pocházející z let 1911 až 1916, který řadu let sloužil jako sídlo Posádkové hudby v Litoměřicích. Ve stejném roce (2020) byl podobně opravený dvoupatrový městský dům na hluboké gotické parcele U pěti panen v centru Litoměřic, na Mírovém náměstí č.p. 42/20, viz obrázek 35, který uspěl v krajském kole soutěže Památka roku 2020. Dům je památkově chráněn od 3. května 1958 pod čís. ÚSKP 23361/5-1735. Podle původního zápisu byl

dům postavený někdy kolem roku 1725 na středověké parcele Octaviem Broggiem..

Obrázek 34: Revitalizované sídlo bývalé Posádkové hudby v Litoměřicích

Zdroj: litomerice.cz

Obrázek 35: U pěti panen (vlevo v roce 1958, vpravo po opravě v roce 2020)

Zdroj: NPÚ, 2021

V přízemí domu je jedno obloukové podloubí, průčelí do náměstí, opatřené četnou štukovou výzdobou a pilastry, zakončuje štít s volutami. V interiéru domu v přízemí je podloubí zaklenuto placou, v uličním traktu dvě místnosti s křížovými klenbami, ve střední traktu síň křížově zaklenutá na dvojici sloupů u paty schodiště, ve dvorním traktu ve sníženém přízemí segmentové klenby, ve zvýšeném přízemí ploché zrcadlové stropy. V prvním a druhém patru se dispozice opakuje s rovnými stropy. Sklepy jsou situovány po pravé straně domu v celé jeho hloubce (mimo loubí) s půlkruhovými kamennými klenbami. (NPÚ, 2021)

3. Shrnutí a diskuse

Diplomová práce s názvem *Urbanistický vývoj města Litoměřice* byla složena ze dvou základních částí, kterými byli teoreticko-metodologická část a praktická část. V rámci teoreticko-metodologické části byly představeny cíle a metodika práce, ale také základní pojmy, týkající se vlastního vypracování práce. Praktická část diplomové práce zahrnovala jak urbanistický vývoj města Litoměřice v minulosti, tak i jeho současnost, která byla podložena dotazníkovým šetřením mezi respondenty z řad obyvatel města. Dotazníkové šetření bylo z hlediska současné epidemiologické situace zvoleno a proto, jde o metodu založenou na otázkách, čímž se podobá metodě přímého rozhovoru. Za další výhodu zvoleného způsobu šetření bylo považováno to, že elektronická distribuce byla rychlá, dotazník bylo možné distribuovat i na větší vzdálenost a při zachování potřebné anonymity. Pro výběr respondentů pak byla zvolena z důvodu epidemiologické situace metoda Snowball Sampling (sněhové koule). Ještě před dotazníkovým šetřením byly na základě názorové analýzy a odborných článků vybrány cenné památky města Litoměřice, mezi které byla zařazena budova původní gotické radnice, Gotické dvojče, Biskupská rezidence, bývalý královský hrad, dům U Černého orla, kostel sv. Jakuba a městské opevnění s Jezuitskou hvězdárnou (tzv. Lusthaus). V rámci sestavování diplomové práce bylo totiž zjištěno, že centrum města je v Litoměřicích, respektive Mírové náměstí s morovým sloupem nejpritažlivější částí celého městského organismu. To je způsobeno tím, že v tomto prostoru nalézáme pestrou škálu veřejných i zcela soukromých budov a prostranství, architektonických i technických památek a v případě Litoměřic je zde možné se setkat i s četnými historickými a kulturně společenskými zvyklostmi.

Architektonická hodnota stavby, jakou je například stará radnice nebo Dům U Černého orla (dnes Hotel Salva Guarda), se pak významně podílí na kvalitě urbanistického souboru veřejného prostoru. V zájmu zachování nepřetržité atraktivnosti je však nezbytná ochrana takovýchto urbanistických, architektonických i uměleckých cenností, ale také citlivé přizpůsobování se městu měnícím se představám současných obyvatel. Za cennou je proto nutné považovat snahu městských orgánů na základě analýz odborníků zachovávat polyfunkčnost jak městského centra, tak i celých Litoměřic. Základní zásady urbanistické koncepce Litoměřic přitom představují nepostradatelný výchozí návod pro přípravu rozvoje městského území. Navíc, jak je zřejmé z Územního plánu města Litoměřic, všechny zásady vychází z jednotlivých historických zkušeností a souvislostí. Na základě v diplomové práci představených projektů bylo možné konstatovat, že nové podněty a rozvojové vize sebou přináší i novou kvalitu rozvoje města a jeho

struktury Uvedené závěry potvrdil architekt města Litoměřice Jan Mužik, když ve svém Přemýšlení o města uvedl, že „*zachování kontinuity vývoje území, citlivé přizpůsobování prostorů a staveb novým potřebám, začlenění nových staveb do kontextu prostředí, zachování místních specifik, tradic a zvyklostí a obohacování prostředí novými podněty jsou znakem kultury našeho chování*“.⁷⁸ (Mužik, 2021)

Územní plán města Litoměřice plní své funkce od jeho prvního schválení v roce 2009 celkem dobře. Aktuální územní plán, zpracovaný tak aby plnil všechny náležitosti nové legislativy, je pak zpracován v duchu respektu k bohaté městské historii, především s ohledem k velkému množství historických památek, památkové rezervaci i chráněné krajinné oblasti Českého středohoří. V diplomové práci představená témata a jednotlivá místa, jakým je například území bývalých vojenských kasáren v lokalitě Pod Radobýlem, vytvářejí dostatek příležitostí, kam lze úsilí o urbanistické zvelebení Litoměřic nasměrovat. Za pozitivní lze považovat, že město dlouhodobě preferuje rozvoj v již dříve zastavěném území, a tak podporuje jejich revitalizaci. Také nová městská výstavba rodinných domů je směřována především v lemu města. Na tomto rozhodovacím základě bylo v lokalitě Mířejovická stráň dokončeno v roce 2020 i celé satelitní městečko. Zcela pozitivní je přístup města Litoměřice k budování nebo obnově parků a zahrad, viz v diplomové práci zmíněné Jiráskovy sady. Sady či zahrady totiž zaujímají mezi výtvoři člověka zcela výjimečná místa, protože lidé a příroda zde nestojí nijak proti sobě, ale naopak se snaží o vytvoření jakéhosi urbanistického ideálu.

Je však chybou, že v Litoměřicích jsou některé sadové a zahradnické původně využívané plochy v ne zcela ideálním stavu. Jsou to zejména církevní zahrady (zahrada biskupa, zahrada probošta, jižní svah pod historickým opevněním), jejichž potenciál a účel není stále zcela naplněný. Některé plochy, jako například jižní svah pod historickým opevněním, který z majetkoprávního hlediska patří proboštví, dokonce zarůstá sukcesivními rostlinami. Přitom již v roce 2016 byl na MENDELU v Brně, v Ústavu zahradní a krajinné architektury zpracován zajímavý diplomní projekt, který se obnovou uvedených zahrad na Dómském pahorku celkem podrobně zabýval. Projekt, který vypracovala Pavlína Vlčková, vytvořil jak koncepci řešení a půdorysu, tak pojetí veřejných prostor. Autorka v projektu například uvádí, že „*koncepční studie přichází s řešením stávajících problémů, které se v areálu vyskytují a snaží se je eliminovat. Zároveň vytváří prostor, který by měl splňovat podmínky všech dotčených uživatelů, a který je dostatečně reprezentativní k historickému charakteru a jedinečnosti místa. Návrh ctí historické prvky a stopy v celém areálu a dále s nimi pracuje tak, aby je nenarušil, ba naopak, aby je více podpořil*“.⁷⁹ (Vlčková, 2016, s. 78) Je zřejmé, že realizací uvedeného projektu by se Dómský pahorek stal významným ostrovem

zeleně i v rámci historického jádra města Litoměřice. Půdorysné řešení projektu je uvedeno na obrázku 36.

Obrázek 36: Půdorysné řešení zeleně na Dómském pahorku

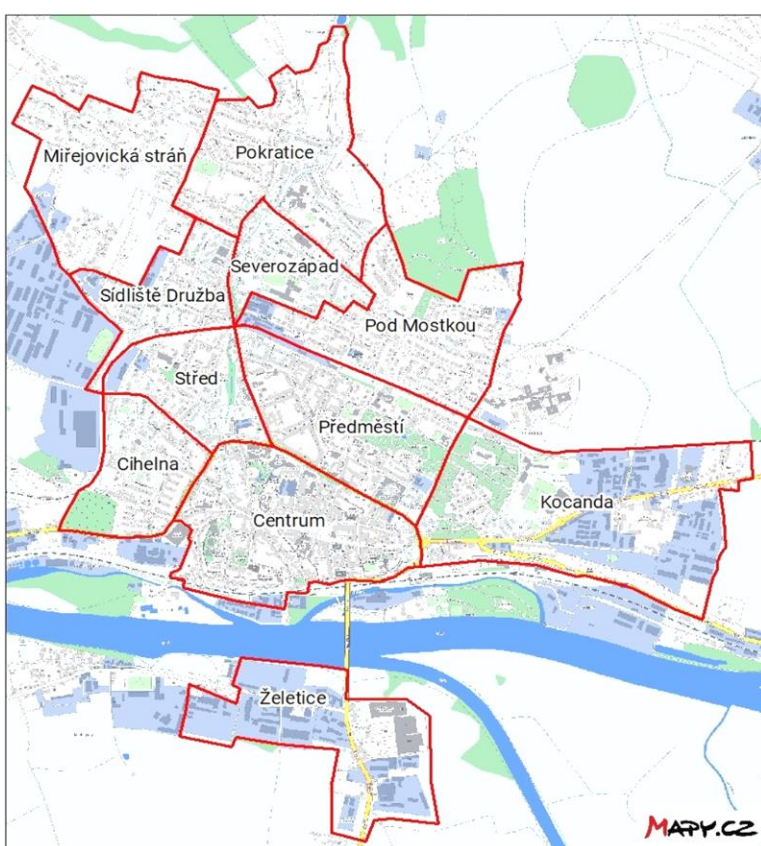
Zdroj: Vlčková, 2016, s. 51

Zajímavá zjištění přineslo dotazníkové šetření, ve kterém měli respondenti doplnit slovní spojení „Litoměřice jsou město ...“. V nabídce bylo 12 dodatků, z nichž nejčastěji bylo označeno spojení „Litoměřice jsou město vhodné pro život“ (index 1,56), následované spojením „Litoměřice jsou urbanisticky významné“ (index 1,49), „Litoměřice jsou město s množstvím rekreačních příležitostí“ (index 1,47) a „Litoměřice jsou město historické“ (index 1,47). Za symbol města Litoměřice pak většina respondentů označila městský dům na Mírovém náměstí, původně gotický Dům Kalich a starou radnici, což jen dotvrdilo názor respondentů na to, že Mírové náměstí u nich nejčastěji vzbuzuje pozitivní pocity (51,4 % z dotázaných). U Mírového náměstí respondenti vyzdvihovali i jeho bezpečnost. Negativní pocity u respondentů vzbuzovalo nejčastěji vlakové nádraží Litoměřice město (56,1 % respondentů) a bývalý pivovar. V rámci vytvoření pořadí nejvýznamnějších historických a urbanistických celků nebo památek, bylo respondenty na první místo opět vybráno Mírové náměstí s morovým sloupem, před panoramatem města a starou radnicí. Z uvedeného je zřejmé, že uspořádání jednotlivých hmotných elementů je více než způsobilé charakteristicky pozitivně nebo negativně působit na vnímání prostředí obyvateli. Vzhled určitého území (města) tak utváří, ale také působí na vztah obyvatel k prostředí, ve kterém žijí. Současně s tím je tento vzhled schopen ovlivňovat jejich chování. Kolektiv autorů z Ministerstva pro místní rozvoj ČR k tomu uvádí, že „pochopit a vysvětlit, proč je některé místo

nebo pohled na ně příjemný a jiný vyvolává nepříjemné pocity, je obtížné. Naučíme-li se místa vidět a vnímat s porozuměním principům, které je krásným dělají, obohatíme tím sebe a můžeme přispět k potřebné harmonii místa“. (MMR, 2019, s. 6)

Z uvedených důvodů se v roce 2021 rozhodlo podobný výzkum, jaký je prezentovaný v této diplomové práci, zorganizovat i samo město Litoměřice. Magistrát k tomu rozdělil město na následující lokality: centrum města, předměstí, Sídliště Střed, Sídliště Cihelna, Sídliště Družba, Sídliště Kocanda, Sídliště Severozápad, Pokratice, Vilová čtvrť pod Mostnou horou, Mířejovická strán a Želetice, jak to uvádí obrázek 37.

Obrázek 37: Litoměřice, rozdělení města pro ankety

Zdroj: Zdravé město Litoměřice, 2021

I když jednotlivé ankety nejsou zaměřeny přímo na urbanistický vývoj, jejich témata jsou pro další rozvoj města Litoměřice důležitá: bezpečnost města, cestovní ruch, podnikání, děti a mládež, doprava, kultura, sport a volný čas, sociální oblast a zdravotnictví, veřejná správa města, výchova a vzdělávání a životní prostředí a energetika. (Zdravé město Litoměřice, 2021) Je škoda, že výsledky ankety města Litoměřice nebyly dosud dokončeny, protože nebylo možno jejich výsledky porovnat, případně propojit s výsledky výzkumu, kterým se zabývala tato práce.

Závěr

Cílem diplomové práce byla analýza urbanistického vývoje města Litoměřice od prvopočátku osídlení až po současnost se zaměřením na vyhodnocení zachovalosti historické urbanistické struktury. Práce ukázala, že původní středověké město Litoměřice mělo pravidelný téměř okrouhlý obrys a bylo opevněno hradbami. Protože Litoměřice byly městem královským, měli na jejich rozmach vliv i sami panovníci. Novověk pak obohatil město dalším propracováváním prostorové kompozice, ale i jeho jednotlivých částí. Litoměřicím postupně přestala postačovat plocha vymezená prostorem středověkých hradeb, takže postupně docházelo k jejich bourání. Nová výstavba se soustřeďovala především na zahušťování předměstských území, a na začátku 19. století se ve městě začíná rozvíjet průmysl. Otevření města na sever umožnilo výstavbu nových veřejných budov právě vně původních hradeb. Ve druhé polovině 19. století se v prostorách města nacházel již pivovar, mlýny, sladovna, mrazírny, továrna na zpracování kůží, polygrafický a další tradiční průmysl. Dobu největšího stavebního rozmachu přinesla druhá polovina 20. století (činžovní domy, velká sídliště apod.). Nový impulz do urbanistického vývoje Litoměřic přinesla současnost, kdy magistrát města pochopil, že v zájmu zachování přitažlivosti je nezbytná ochrana všech urbanistických a architektonických hodnot města, ale i nové vnímavé přizpůsobování se současným požadavkům na urbanistický ráz a multifunkčnost města.

Město Litoměřice by mělo především hledat rovnováhu mezi současným moderním rozvojem a zachování svého historického dědictví, při podpoře tolik potřebného principu udržitelného rozvoje. Současné uspořádání města by totiž mělo být výslednicí složitých přírodních a společenských procesů, často nesouvislého a rozporuplného vývoje, který byl výraznou měrou ovlivněn všemi podstatnými civilizačními, ekonomickými, přírodními, mocenskými, ale zejména kulturními faktory. Jak se totiž ukazuje, a je to patrné i z vývoje města Litoměřic, vývoj měst není nikdy zcela ukončen. Mění se totiž způsob života jeho obyvatel, jejich vzájemná komunikace, kultura, umění, ale také věda a technologické podmínky. Při psaní této diplomové práce bylo možné dojít k závěru, že naučíme-li se některá významná místa spatřovat a percipovat s porozuměním určitým zásadám, které je dělají krásným, obohatíme bezesporu sebe, ale můžeme významně přispět i k tolik potřebné harmonii místa samého, v našem případě města Litoměřic.

Seznam použité literatury

AUÚP. 2013. *Veřejný prostor, veřejná prostranství*. Brno: Ústav územního rozvoje, 84 s. ISBN 978-80-87318-27-0.

AUÚP. 2017. *Přestavba a regenerace sídel a krajiny*. Ústav územního rozvoje, 76 s. ISBN 978-80-87318-56-0.

BROSCHÉ, Wilfried & LEITMERITZ, Heimatkreisverband. 1994. *Leitmeritz und das böhmische Mittelgebirge: ein Heimatbuch über den Kreis Leitmeritz in Böhmen, umfassend die Gerichtsbezirke Leitmeritz, Lobositz, Auscha und Wegstädtl*. 2., erw. Aufl. Fulda: Heimatkreisverband Leitmeritz, 681 s.

ČELAKOVSKÝ, Jaromír. 1948. *Codex juris municipalis regni Bohemiae*. Vydáno v Praze v roce 1948.

DOSTALÍK, Jan. 2016. *Organická modernita: Ekologicky šetrné tendence v československém urbanismu a územním plánování (1918-1968)*. Brno: Masarykova univerzita, 300 s. ISBN 9788021082847.

FAITH, Peter. 2008. *Doprava v územním plánování*. Žilina: Žilinská univerzita v nakladatelství EDIS. ISBN 978-80-8070-835-1.

GOLL, Jaroslav & PEKAŘ, Josef. 1902. *Český časopis historický*. Praha: Bursík & Kohout, ročník VIII, s podporou c. k. ministerstva kultu a vyučování a České Akademie císaře Františka Josefa, 520 s.

GOTTDIENER, M. & BUDD, Leslie. 2005. *Key Concepts in Urban Studies*. London: SAGE Publications Ltd, 201 s. ISBN 0 7619 4097 9.

HARTNOLL, Richard, et al. 2003. *Příručka k provádění výběru metodou sněhové koule. Snowball Sampling*. Council of Europe, 108 s. ISBN 80-86734-08-0.

HARVEY, David. 2009. *Social Justice and the City*. University of Georgia Press; Revised edition, 368 s. ISBN 978-0820334035.

HRŮZA, Jiří & ZAJÍC, Josef. Vývoj urbanismu I. Praha: ČVUT, 1995. ISBN 80-01-01342-1.

HRŮZA, Jiří & ZAJÍC, Josef. Vývoj urbanismu II. Praha: ČVUT, 1996. ISBN 80-01-01549-1.

JANČURA, Václav. 2018. *Vývoj věkové struktury obyvatel města Litoměřice v postsocialistickém období*. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 85 s.

KOTYZA, Oldřich; SMETANA, Ján; TOMAS, Jindřich & BENEŠOVÁ, Miroslava. 1997. *Dějiny města Litoměřic*. Litoměřice: Město Litoměřice, 479 s. ISBN 80-85433-48-6.

KOTYZOVÁ, Ilona & KOTYZA, Oldřich. 2011. *Zmizelé Čechy-Litoměřice*. Praha: Paseka, 88 s. ISBN 978-80-7432-091-0.

KRAUS, Miroslav. 2017. *Vývoj a struktura osídlení severozápadních Čech v raném středověku*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Archeologický ústav, 314 s.

KUČA, Karel. 2002. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Libri, 952 s. ISBN 80-85983-15-X.

KUČA, Karel. 2011. *Průvodce po Dómském náměstí v Litoměřicích*. Litoměřice: Biskupství litoměřické, 175 s. ISBN 978-80-260-0684-8.

- KUČA, Karel & KUČOVÁ, Květa. 2015. *Metodika identifikace a klasifikace území s urbanistickými hodnotami*. Praha: Národní památkový ústav, 168 s. ISBN 978-80-7480-025-5.
- KUPKA, Jiří. 2017. *Vybrané kapitoly z urbanistické kompozice*. Praha: Stavební fakulta ČVUT, 56 s.
- KUTHAN, Jiří. 2014. *Benediktinské kláštery střední Evropy a jejich architektura*. Praha: Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 360 s. Opera Facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis. ISBN 9788074223341.
- LUKSCH, Vinzenz. 1920. *Topographie der historischen und Kunst-Denkmale im politischen Bezirke Leitmeritz*. Teil I, Stadt Leitmeritz, Praha 2015.
- MMR. 2006. *Metodika sledovaných jevů pro územně analytické podklady*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 154 s. ISBN 978-80-7538-243-6.
- MMR. 2019. *Principy a zásady urbanistické kompozice v příkladech. Verze 2019*. Řešitelský kolektiv Ústavu územního rozvoje, Praha, Brno, 116 s. ISBN 978-80-87318-76-8.
- MOC, Otakar. 1947. *Historický průvodce litoměřickými kostely*. Litoměřice: Děkanský úřad, 1947. 45-[II] s. [Typografická úprava: L. Zelinka].
- MOLNÁR, Zdeněk, MILDEOVÁ, Stanislava, ŘEZANKOVÁ, Hana, BRIXÍ, Radim & KALINA, Jaroslav. 2012. *Pokročilé metody vědecké práce*. Praha: PROFESS CONSULTING s.r.o., 172 s. ISBN 978-80-7259-064-3.
- PŮČEK, Milan. 2012. *Strategický plán rozvoje města Litoměřice*. Městský úřad Litoměřice, aktualizace 2012. Oddělení projektu a strategií Městského úřadu Litoměřice.
- ROZMANOVÁ, Naděžda & GAJDÍKOVÁ, Zuzana. 2016. *Principy a zásady urbanistické kompozice v příkladech*. Praha: MMR, 109 s. ISBN 978-80-538-057-9.
- RZ. 2019. *Radniční zpravodaj města Litoměřice. Mimořádné vydání – 800 let Litoměřic*. MK ČR E 17395, mimořádné vydání.
- SAGNIEROVÁ, Christine. 2006. *Středověk*. Bratislava: MATYS. ISBN 80-89147-84-4.
- SCHMEIDLER, Karel. 1997. *Sociologie v architektonické a urbanistické tvorbě*. Brno: PC-DIS, Czech Sociological Review 2003, 39 (2), 285 s.
- SÝKORA, Luděk. 2011. *Formy urbanizace: kritické zhodnocení modelu stadií vývoje měst a návrh alternativní metody klasifikace forem urbanizace*. Geografie, 116, č. 1, s. 1-22.
- ŠEVČÍK, Oldřich. 2007. *Architektura historie umění*. Praha: Grada Publishing a.s., 332 s. ISBN 978-80-247-2032-6.
- ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra; Jan KOUTNÝ & Markéta ČABLOVÁ. 2002. *Urbanismus a územní plánování*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 17 s. ISBN 80-7194-415-7.
- ŠILHÁNOVÁ, Vladimíra. 2020. *Urbanistická typologie. Úvod do urbanismu a základní typologie sídel*. Civitas per Populi, o.p.s., 183 s. ISBN 978-80-87756-11-9.
- ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra & KOUTNÝ, Jan. 2013. *Základy urbanismu*, Praha: Vysoká škola regionálního rozvoje Praha, 123 s. ISBN 978-80-87174-22-7.
- ŠINDLEROVÁ, Veronika. 2013. *Systém veřejných prostorů*. Dizertační práce, Praha: ČVUT v Praze, Ústav prostorového plánování, 338 s.
- VAN DEN BERG, L., DREWETT, R., KLAASSEN, L.H., ROSSI, A. & VIJVERBERG, C.H.T. 1982. *A Study of Growth and Decline. Urban Europe*. Vol. 1. Pergamon Press. Oxford.

VLČKOVÁ, Pavlína. 2016. *Obnova zahrad na Dómském pahorku v Litoměřicích*. Diplomní projekt, MENDELU v Brně, 78 s. ISBN neuvedeno.

VOIT, Petr. 2006. *Encyklopedie knihy: starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století*. Praha: Libri, 1350 s. ISBN 8072773127.

VOTOČEK, Otakar. 1955. *Litoměřice: Městská rezervace státní památkové správy*. Praha: Státní tělovýchovné nakladatelství, 68 s.

Stránka na webu:

AUÚP. 2014. *Urbanistická koncepce a kompozice v územním plánu*. MMR ČR, [online], [cit. 2021-04-12]. Dostupné z:

http://www.urbanismus.cz/assets/user/akce/2014_workshop/Koncepce_MMR_050214-201552.pdf

CENARS. 2021. *Vývoj sídel a urbanizace*. [online], [cit. 2021-05-04]. Dostupné z:

https://geography.upol.cz/soubory/lide/halas/HG1/08_vyvoj%20sidel%20a%20urbanizace.pdf

Databáze strategií. 2021. *Územní plán Litoměřice (2009, akt. 2015)*. [online], [cit. 2021-05-04].

Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/litomerice/strategie/uzemni-plan?typ=download>

DESPA, Alex. 2019. *Vila Pfaffenhof – Litoměřice*. [online], [cit. 2021-05-11]. Dostupné z:

<https://desp.cz/vila-pfaffenhof-u-litomerice/>

DVOŘÁKOVÁ, Ilona. 2010. *Obsahová analýza /formální obsahová analýza/ kvantitativní obsahová analýza*. Centrum aplikované antropologie a terénního výzkumu, FF ZČÚ v Plni. [online], [cit. 2021-04-11]. Dostupné z:

http://www.antropoweb.cz/media/webzin/webzin_2_2010/Dvorakova__I-2-2010.pdf

JANATA, Michal. 2018. *Urbanismus*. NTK (Národní technická knihovna). [online], [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://www.techlib.cz/cs/82829-urbanismus>

JOSEF, Dušan. 1999. *Encyklopedie mostů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. [online], [cit. 2021-04-14]. Dostupné z: <https://libri.cz/databaze/mosty/heslo.php?id=540>

JUŘENÍKOVÁ, Petra. 2021. *Kvantitativní výzkum*. MUNI, [online], [cit. 2021-05-10].

Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/lf/js19/metodika_zp/web/pages/07-quantitativni.html

KNECHTOVÁ, Zdeňka et al. 2021. *Kvalitativní výzkum*. MUNI, [online], [cit. 2021-05-10].

Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/lf/js19/metodika_zp/web/pages/06-kvalitativni.html

KOSÍKOVÁ, Tereza. 2018. *Říční přístaviště v Litoměřicích*. Fakulta architektury ČVUT v Praze, [online], [cit. 2021-04-14]. Dostupné z: <https://www.fa.cvut.cz/galerie/diplomove-prace/2018-1-kosikova-ricni-pristaviste-v-litomerich-73304/f5-dp-2018-kosikova-tereza-priloha-dp-portfolio-web.pdf>

LANDA, Filip. 2012. *Urbanistický vývoj Litoměřic*. [online], [cit. 2021-04-14]. Dostupné z: <https://litomerice-leitmeritz.net/clanky/cist/nazev/9-urbanisticky-vyvoj-litomerice>

LIDMILA, Jan. 2019. *Formální a obsahová analýza testu, rychlé čtení*. Ostrava: Moravská zemská knihovna v Brně, 37 s. [online], [cit. 2021-04-11]. Dostupné z:

https://www.svkos.cz/data/filemanager/source/studijn%C3%AD%20texty%20pro%20knihovnu%C3%ADky/2_Form%C3%A1ln%C3%AD_a_obsahov%C3%A1_anal%C3%BDza_Lidmila.pdf

- MÍSTOPISY. 2021. *Litoměřice*. [online], [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/2668/litomerice/pocet-obyvatel/>
- MÚ Litoměřice. 2016. *Rozvoj udržitelného rozvoje území*. Městský úřad Litoměřice, [online], [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: https://www.litomerice.cz/images/Clanky/our/uradUzemnihoPlanovani/uap2016/finalkonec2016/ruru_2016_unor_2017.pdf
- MUŽIK, Jan. 2021. *Přemýšlení o městě*. [online], [cit. 2021-05-23]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/25098221-Premysleni-o-meste-doc-ing-arch-jan-muzik-csc-architekt-mesta-litomerice.html>
- NPÚ. 2021. *Dům katalogové číslo 1000134360*. [online], [cit. 2021-05-20]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/dum-17992988>
- OUŘEDNÍČEK, Martin. 2000. *Teorie stádií vývoje měst a diferenciální urbanizace*. [online], [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: http://urrlab.cz/sites/default/files/ourednicek_m._2000_teorie_stadii_vyvoje_mest_a_diferencialni_urbanizace.pdf
- OUŘEDNÍČEK, Martin. 2003. *Suburbanizace Prahy*. Praha: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, [online], [cit. 2021-04-1]. Dostupné z: <http://www.natur.cuni.cz/~slamak/socio03.pdf>
- ROZMANOVÁ, Naděžda. 2014. *Urbanistická koncepce a kompozice v územním plánu*. Ústav územního rozvoje, [online], [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: https://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/casopis/2014/2014-01/06_urbanisticka.pdf
- SOA Litoměřice. 2021. *Proměny vnější*. Státní oblastní archiv v Litoměřicích, [online], [cit. 2021-05-01]. Dostupné z: <http://www.soalitomerice.cz/promeny-vnejsi/>
- ŠIMON, Martin. 2006. *Teoretické přístupy ke studiu urbanizace*. Univerzita Karlova v Praze, [online], [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: https://web.natur.cuni.cz/~simon1/Martin_Simon_-_Teoreticke_pristupy_ke_studiu_urbanizace.html
- TÉRA, Michal. 2020. *Etnogeneze Slovanů: staré a nové otázky a spory*. [online], [cit. 2021-04-14]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/phil/jaro2020/AEB_A06b/um/TeraEtnogeneze.pdf
- UUR. 2006. *Města – sídla*. [online], [cit. 2021-04-22]. Dostupné z: http://www.uur.cz/principy/pap/KapitolaB%5CB3311_MestaSidla_20061206.pdf
- Zdravé město Litoměřice. 2021. *Ankety*. [online], [cit. 2021-05-24]. Dostupné z: <https://zdravemesto.litomerice.cz/ankety>

Seznam zkratek

ATIC ČR	Asociace turistických informačních center České republiky
AUÚP	Asociace pro urbanismus a územní plánování ČR
CENARS	Centre for Analysis of Regional Systems
ČR	Česká republika
ČVUT	České vysoké učení technické
CHKO	Chráněná krajinná oblast
MENDELU	Mendelova univerzita v Brně
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MÚ	Městský úřad
NPP	Národní přírodní památka
NPR	Národní přírodní rezervace
PP	Přírodní památka
PR	Přírodní rezervace
NTK	Národní technická knihovna
ORP	Obec s rozšířenou působností
RZ	Radniční zpravodaj
SOA	Státní oblastní archiv
SPRM	Strategický plán rozvoje města
TIC	Turistické informační centrum
TSM	Technické služby města
ÚO	Urbanistické obvody
UUR	Ústav územního rozvoje

Seznam tabulek

Tabulka 1: Dotazník	9
Tabulka 2: Chronologie výstavby panelových sídlišť	30
Tabulka 3: Pět oblastí strategického rozvoje	38
Tabulka 4: Zastoupení respondentů podle věku a pohlaví	49
Tabulka 5: Zhodnocení otázky 4 dotazníku (všichni respondenti celkem)	50
Tabulka 6: Porovnání názorů mužů v závislosti na věku (indexy)	52
Tabulka 7: Porovnání názorů žen v závislosti na věku (indexy)	53
Tabulka 8: Průměrné pořadí	56

Seznam obrázků

Obrázek 1: Klasifikace vývojových typů městských regionů	14
Obrázek 2: Schéma urbanizačních procesů	14
Obrázek 3: Radiálně okružní a šachovnicová struktura	17
Obrázek 4: Pohled na město z vrchu Radobýl (východním směrem)	19
Obrázek 5: Litoměřice-přírodní podmínky pro urbanizaci území, roviny Labe a Ohře, hřebeny a vrcholy	20
Obrázek 6: Ideální rekonstrukce osídlení okolo roku 1200	22
Obrázek 7: Litoměřická raně středověká aglomerace	23
Obrázek 8: Pohled na Litoměřice z roku 1602	25
Obrázek 9: Půdorys města v roce 1640	25
Obrázek 10: Areál litoměřické kapituly v roce 1651	26
Obrázek 11: Glockspergerův plán města Litoměřice (výřez)	26
Obrázek 12: Vlevo mapa stabilního katastru z roku 1843, vpravo mapa města z roku 1890	28
Obrázek 13: Mapa města z roku 1926 s vyznačenou železnicí a tunelem	29
Obrázek 14: Pohled na výsypku nedaleko vstupu do podzemí továrny Richard	30
Obrázek 15: Litoměřická sídliště 1967-1990	31
Obrázek 16: Areál kasáren v roce 1916	32
Obrázek 17: Pohled na část areálu kasáren v současnosti	32
Obrázek 18: Prostorová typologie UO města Litoměřice	34
Obrázek 19: Městská památková rezervace	35

Obrázek 20: Proměna části gotického hradu	36
Obrázek 21: Parkány-část před divadlem K. H. Máchy (1993 vlevo a 2008 vpravo)	36
Obrázek 22: Proměna nádvoří hradu z Tyršova náměstí (2006 vlevo a 2011 vpravo)	36
Obrázek 23: Mírové náměstí	39
Obrázek 24: Stará radnice po rekonstrukci v roce 1927 (vlevo) a počátkem 90. let (vpravo).....	41
Obrázek 25: Gotické dvojče a dům U Modrého hroznu	42
Obrázek 26: Biskupská rezidence	43
Obrázek 27: Bývalý gotický hrad.....	44
Obrázek 28: Dům U Černého orla v roce 1914 a dnes jako Hotel Salva Guarda	45
Obrázek 29: Původní a současné vyobrazení kostele sv. Jakuba s klášterem.....	47
Obrázek 30: Vývoj středověkého opevnění Litoměřic s hypotetickou rekonstrukcí opevnění a kostelů po roce 1250	48
Obrázek 31: Logo města Litoměřice	53
Obrázek 32: Dům Kalich v roce 1880 (na obrázku vlevo a v současnosti vpravo)	54
Obrázek 33: Jiráskovy sady v Litoměřicích.....	55
Obrázek 34: Revitalizované sídlo bývalé Posádkové hudby v Litoměřicích.....	59
Obrázek 35: U pěti panen (vlevo v roce 1958, vpravo po opravě v roce 2020)	59
Obrázek 36: Půdorysné řešení zeleně na Dómském pahorku	62
Obrázek 37: Litoměřice, rozdělení města pro ankety	63

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel 2004-2020	33
Graf 2: Porovnání názorů mužů a žen (indexy)	51
Graf 3: Co považujete za symboly města?	54

Seznam příloh

Příloha I: Prostorové členění města Litoměřice	72
Příloha II: Podzemní továrna Richard	73
Příloha III. Urbanistická koncepce města Litoměřice	74
Příloha IV: Legenda ke koncepci Litoměřic	76

Přílohy

Příloha I: Prostorové členění města Litoměřice

morfologie terénu prostorová struktura města

soulad terénu a prostorové struktury celková forma prostorového uspořádání

Zdroj: UUR, 2006

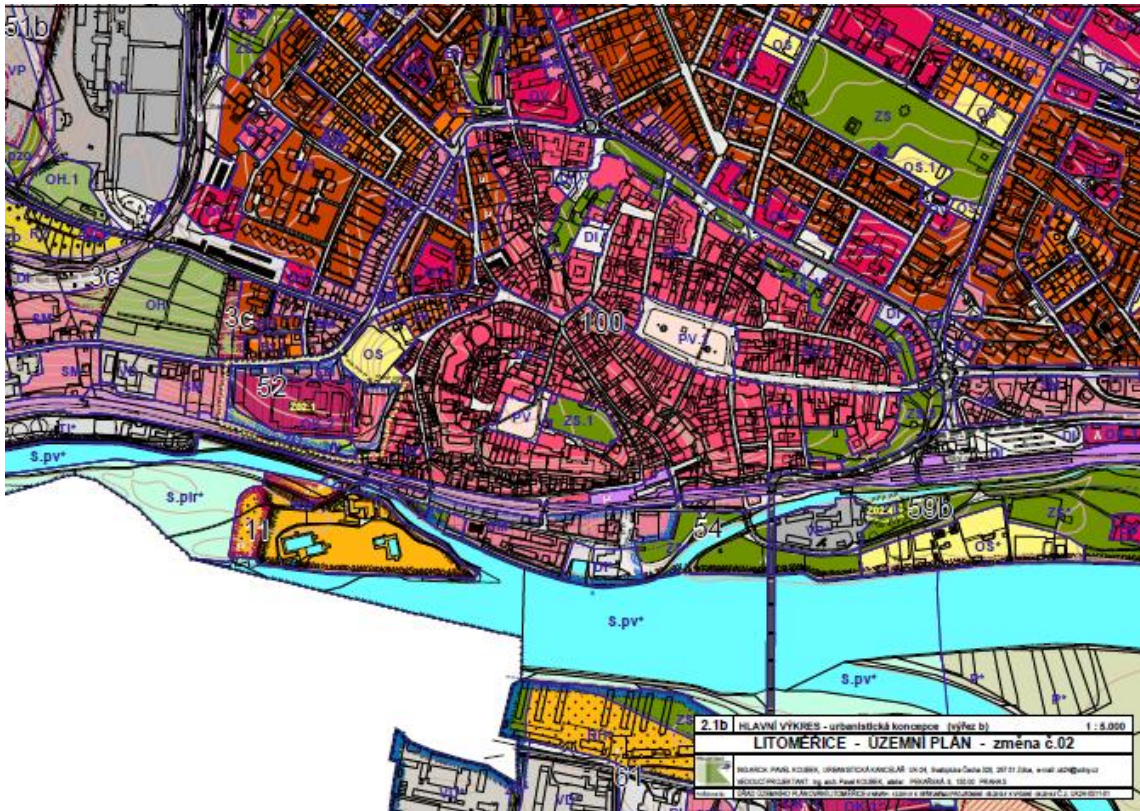
Příloha II: Podzemní továrna Richard

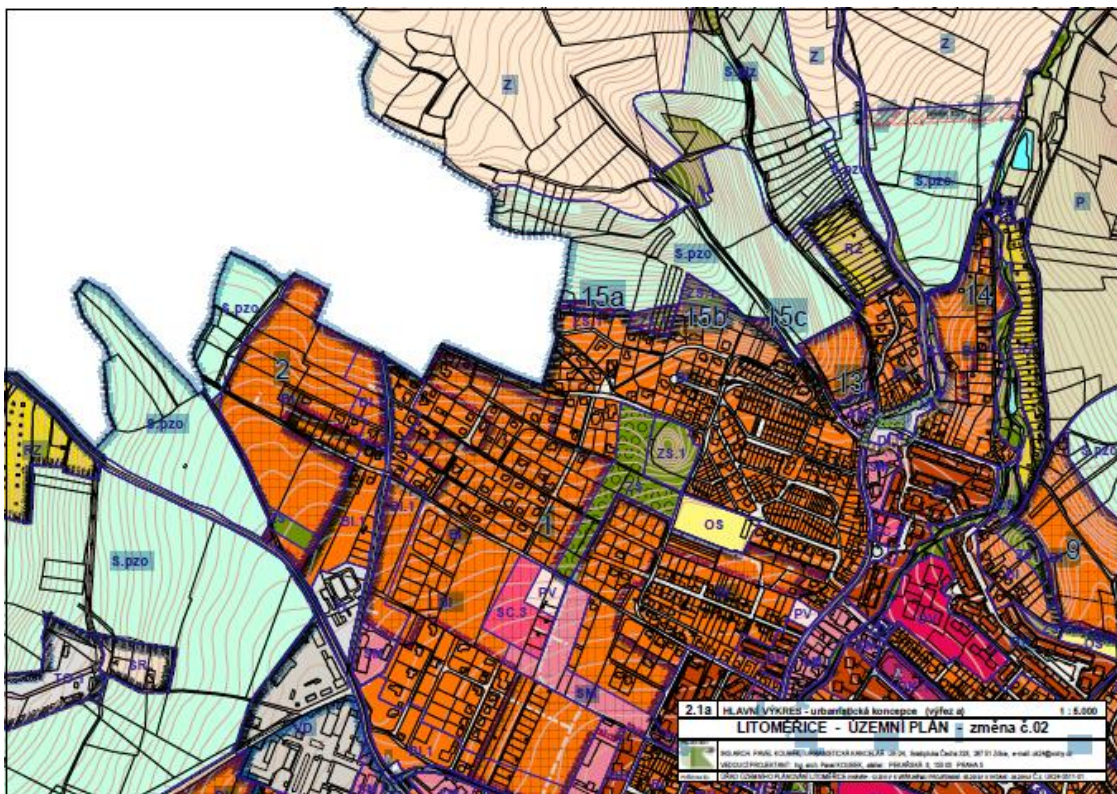
Zdroj: Landa, 2012

Příloha III. Urbanistická koncepce města Litoměřice

Část 2.1.a

Část 2.1.b

2.19 HLAVNÍ VÝKRES - urbanistická koncepce (výřez z)

LITOMĚŘICE - ÚZEMNÍ PLÁN - změna č.02

1 : 5 000

INŽENÝR PRŮMYSLOVÉHO INŽENÝRINGU, ZAMĚŘENÍ NA KRAJINNÝ INŽENÝRING
 INŽENÝRKA PRŮMYSLOVÉHO INŽENÝRINGU, ZAMĚŘENÍ NA KRAJINNÝ INŽENÝRING
 INŽENÝRKA PRŮMYSLOVÉHO INŽENÝRINGU, ZAMĚŘENÍ NA KRAJINNÝ INŽENÝRING
 INŽENÝRKA PRŮMYSLOVÉHO INŽENÝRINGU, ZAMĚŘENÍ NA KRAJINNÝ INŽENÝRING

75

Příloha IV: Legenda ke koncepci Litoměřic

HRANICE

- hranice řešeného území
- hranice zastavěného území obce k datu 06. 2007
- hranice a označení zastavitelných ploch
- hranice a označení ploch přestavby
- hranice a označení lokality změny č. 02
- označení ploch územní rezervy

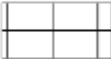
PLOCHY S ROZDÍLNÝM ZPŮSOBEM VYUŽITÍ

stav návrh rezerva

- hranice ploch s rozdílným způsobem využití

VYUŽITÍ ZASTAVĚNÉHO ÚZEMÍ A ZASTAVITELNÝCH PLOCH

stav návrh rezerva

-   BH - bydlení hromadné
-    BI - bydlení individuální v rodinných domech - městské
- BI.1 - bydlení individuální v rodinných domech - specifické
- BR - bydlení individuální v rodinných domech - v rozptýlených lokalitách
-   RH - hromadná rekreace
- RI - individuální rekreace - chatové lokality

OV - veřejná vybavenost

OV.1 - veřejná vybavenost specifická - cvičišťo AČR

OV.2 - veřejná vybavenost specifická - městská nemocnice

OV.3 - veřejná vybavenost specifická

OK - komerční vybavenost

OK.1 - komerční areály - velkoprodejny, markety

OK.2 - komerční areály specifické - lokalita Staré Mrazířny

OK.3 - komerční areály - velkoprodejny, markety specifické

OS - sport, tělovýchova

OS.1 - sport, tělovýchova - specifická zařízení

OH - veřejná pohřebiště a související služby

OH.1 - památník vězňů Richard

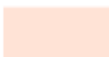
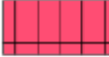
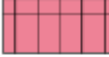
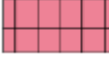
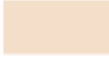
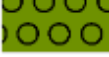
DI - dopravní infrastruktura

TI - technická infrastruktura

TO - technické služby a zabezpečení

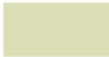
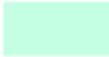
TO.1 - areály odpadového hospodářství - specifické (ÚRAO)

PV - veřejná prostranství

		PV.1 - veřejná prostranství specifická	
		SC.1 - smíšené využití centra města I (s omezenou dopravní dostupností)	
		SC.2 - smíšené využití centra města II	
		SC.3 - smíšené využití centra obvodu (městské čtvrtě)	
			SM - smíšené využití území městského typu
			SM.1 - smíšené využití území městského typu specifické - areál bývalých Mrazíren
		SR - smíšené využití obytné a rekreační	
			VP - průmyslová výroba a sklady
			VD - drobná výroba a výrobní služby
		ZO - sídelní zeleň ochranná	
			ZS - sídelní zeleň veřejná
			ZS.1 - sídelní zeleň individuální - nezastavitelné zahrady
			ZS.2 - sídelní zeleň veřejná specifická - lesopark Mostka
			ZS.3 - sídelní zeleň veřejná specifická - městské hradby

NEZASTAVĚNÉ ÚZEMÍ

stav návrh rezerva

	P - plochy přírodní
	S.x. ... - plochy smíšené nezastavěného území (s indexy využití x=)
	z - zemědělství l - lesnictví p - přírodní preference r - rekreace nepobytová o - ochranná zóna v - vodohospodářství u - urbanizovatelné plochy - územní rezerva